EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 25. novembril 1972

Nr. 91 (3779) 14. aastakäik

Ainult tunnine lend eraldab

Pangadirektor Rudolf Jalakas: "Valisin vabaduse!"

NEW YORK (VES) — New York Times korrespondent B. Weinraub tutvustab 12. nov. ajaleht Rootsi demokraatiat ja heaolu, sealjuures ära tuues lühikõnelust Svenska Handelsbankeni eestlasest pangadirektori Rudolf Jalakasega.

Jalakas on ütelnud:

"On vaja vaid tunnist lennureisi siit, et veenduda , mis on totalitarism", märgib R. Jalakas, kes tuli Rootsi 1944.a. Eestist pärast Saksa ja Vene okupatsioone. "Mina valisin vabaduse .Ja ma tean, mida see tähendab. Siin on mul see vabadus. Ma võin avaldada oma arvamist kaotamata töökohta. Ma võin vabalt reisida. Ma võin vabalt öelda mr. Palme (Rootsi peaminister) kohta, mida ma mõtlen. See on vabadus."

● Toronto Eesti Võitlejate ühing valis oma esimehcks tagasi Manivald Randla. Juhatusse kuuluvad veel H. Mandel, M. Niinvee, Aksel Salumets, E Lillepõld. A. Sumberg, A. Toming, A. Areneem ja K. Tori.

Noorte maailmakogunemine 1975 METSAKODUS

Eesti Skautliku Noortemaleva A astakoosolek toimus tänavu Boråsis sealse "Pärnu" lipkonna korraldusel. Olulisimaks vastuvõetud otsuseks oli 1945 aasta maailmalaagri korraldamine Rootsis Metsakodus, mispuhul külalisi ja osavõtjaid saabub kõikidest maadest, kus eestlasi asub, Sellega ühenduses tuleb Metsakodu s püstitamisele uusi juurdeehitusi.

Vastavad ettepanekud on juba välja töötanud, samuti on planeeritud kogu laagrit vastava komisjoni poolt, milline jätkab intensiivselt ettevalmistusi.

Eesti Skautliku Noortemaleva Rootsis juhiks valiti 1973/74 a. tööperioodiks tagasi gaider dr. Virge Hint ja tema abiks skm. Sven Hanson.

Muudatus toimus ka Eesti Skautmastrite Kogu Rootsi Koondise esimehe kohal, kus 80-aastast sünnipäeva tähistav esimees skm. prof. Rein Kleitsman oli palunud end asendada selles funktsioonis, jäädes aga edasi maleva vanemaks nagu senini. Koondise uueks esimeheks valiti skm. Gustav Ilves (vta. leheküg 7).

Skm. Gustav Ilves.

Eelkooli uurimiskomisjon unustas vähemuste lapsed

Rootsi Eestlaste Esindus on esitanud oma seisukohad 1968. aasta eelkooli ja lasteaedade uurimiskomisjoni rapordi suhtes, konstateerides, et uurimiskomisjon on tähelepanemata jätnud etniliste vähemuste õigustatud vajadused.

Esindus kirjutab oma remissvastuses m.h.:

Riiklik uurimiskomisjon on täiesti tähelepanemata jätnud nende laste probleemid kes rahvuslike vähemuste liikmetena võrsuvad Rootsis ning kelledele oma emakeel on esimeseks keeleks. Komisjon ei ole ise püüdnud ka defineerida mõistet "sisserändajalaps" vaid omaks võtnud Sotsiaalvalitsuse definitsiooni, mille kohaselt selliseks lapseks loetakse neid, kelle vanemad välismaise päritoluga ning "kelledel sel põhjusel on erilisi keelelisi ja kontaktiraskusi".

Kelleliste raskuste all mõeldakse puudulikku rootsi keele oskust. Selle definitsiooni kohaselt on sisserändanute laste omapäraks, et neil on erilisi "raskusi".

Esindus märgib: Meie arvates suuremal osal välismaise päritoluga lastel taolised raskused puuduvad. Näitena tuuakse eesti lapsi, kes võrsunud juba Rootsis sündinud vanemaist, kuid siiski on kaksikkeelsed. On üsna haruldane, kui mõni eelkoolieline eesti laps ei oska rootsi keelt. Tavaline on, et lapsed oma mängukaaslastelt omandavad rootsi keele juba ammu enne kooliikka jõudmist.

Probleemiks on aga kujunenud, et lapse võime oma emakeeles end väljendada on kannatanud, sest laps ei puutu küllaldaselt kokku oma eesti eakaaslastega kui ka eestlasist täiskasvanutega.

Stockholmis töötab juba neli aastat eesti lastevanemate poolt loodud ja elus hoitud eesti lasteaed, kus on saavutatud tähelepanuväärseid kogemusi vähemuskultuuri-laste kasvatamisel. Esindus leiab, et see on imestust äratav, et mainitud riiklik uurimiskomisjon ei ole vaevaks võtnud taolise kogemusega tutvuda.

Esindus leiab ka, et uurimuskomisjoni arusaamised kaksikkeelsuse saavutamiseks on ebaküllased ning ebakohased, sest vähe on neid "sisserändajaid lastevanemaid" kes lapse keelelist väljendusvõimet suudavad stimuleerida. Sellekohased mõjustused väljaspool koduringi on väga olulised. Neid probleeme on vähemusrahvuste koondised senini omal käel laste suvekodude jm ettevõtetega püüdnud lahendada.

Remissi lõpus mainib Esindus, et uurimiskomisjoni ettepanekulle ei saa rajada eelkoolieaiaste laste probleemi korraldamist, kuna selles puuduvad etniliste vähemuste õigustatud nõuded kui ka nende olukorraga arvestamise näited.

Reaalsed võimalused kaksikkeelseks arenemiseks tuleb aga luua etniliste vähemuste lastele. Tulenevalt viimasest leiab Esindus, et rahvuslik vähemuste poolt organiseeritud eelkoolieaiaste laste tegevusele tuleb anda riiklik toetus.

Rogers tervitas Läti rahvast iseseisvuspäeval

Seoses Läti Vabariigi 54-da' aastapäevaga saatis Ühendriikide välisminister William P. Rogers alljärgneva telegrammi Läti Vabariigi esindajale dr. Anatol Diubergsile Washingtonis:

Ühendriikide valitsuse ja rahva nimel läkitan Teile tervitusi ja parimaid soove Läti iseseisvuse väljakuulutamise viiekümneneljanda aastapäeva puhul, mida pühitsetakse 18. novembril.

Kuigi Läti iseseisvus suruti maha 1940, on läti rahvas jatkuvalt näidanud oma võitmatut rahvuslikku vaimu. Ta ei ole lakanud lootmast, et ta kunagi jälle saavutab enesemääramise õiguse, lootus, mida jagavad Ühendriikide rahvas ja kõik vabad rahvad.

Ühendriigid, kes on oma rahvuslikus elus tunduvat kasu saanud paljude lätlaste panusest, toetavad jätkuvalt läti rahvast tema püüdlustes saavutada vaba ja iseseisva riikliku eksistentsi oma kodumaal.

TÄHISTATI RAAMATUKUUD

Raamatukuu kirjanduslik õhtu Stockholmi Eesti Majas Kultuuri Koondise korraldusel kogus arvuka publiku. Kirjanikud esitasid oma uudisloomingut. August Mälk kõneles. Algkooli õpilased deklameerisid. Pildil tegelaskond väikese eesti raamatunäituse ümber: vasakult Karl Ristikivi, Kalju Lepik, Helmi Mäelo, August Mälk, Arvo Mägi, Elmar Pettai, Leonid Laid ja Helmi Männik. Ees õpilased Katrin Meerits, Anne Kalberg, Fia Väin ja Aino Lepik (EPL-foto Lepper).

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

Eesti Kirjanduse Seltsi Raamatukogu A Eesti Akadeemia

Eep 205

EPL *25. novembril 1972*

Bonn samal teel

Rootsi ajakirjanduse kiire reaktsioon Läänesaksa valimistele , et nüüd ometi saame kiiresti tunnustuse anda kommunistlikule Idasaksa satelliidile, võibolla iseloomustab parimini seda teed, mida mööda sammub võitja, s.o. liidukantsler Willy Brandt. Tema on võimalikuks teinud Moskvale selle, mida Kremli välispoliitilised pingutused ei ole kolmel pärastsõja-aastakümnel suutnud: tunnustuse saamine sõjaaegsetele ja sõjajärgsetele vallutustele.

See tunnustus hõlmab ka Berliini-müüri ja Saksamaad poolitavat raudeesriiet, sest vähemalt senini ei ole venelaste vastuzhestid Brandti "rahupoliitikale" ulatunud tõelise piiride avamiseni, s.t. saksa rahvale mõlemal pool raudeesriiet liikumisvabaduse andmiseni.

Loomulikult annab saksa rahva (peale valimisi on ju aktsept antud ka rahva poolt Brandtile) aktsept oma rahva ja maa poolitusele teataval määral toetust ka kogu N. Liidu vallutustele tuginevale status-quo-poliitikale, kuna see kaudselt julgustab läänedemokraatiaid vaatama anastustele kui "reaalpoliitikale".

Selles mõttes on raudeesriide taha jäänud Kesk- ja Ida-Euroopa rahvaste mure eelseisva Euroopa julgeolekukonverentsi suhtes üldiselt põhjendatud: küsitakse, kas lääs lõplikult kiidab heaks anastused?

Selles mõttes on Lääne-Saksa valimised olnud üldeuroopaliku tähtsusega ja võibolla koguni suuremal määral kui USA presidendivalimised maailmapilti kujundavad. Adenaueri areenilt lahkumisega on Euroopal puudunud poliitiline juht tõelises formaadis, kes suudab näha kaugele ja pidada selget joont. Tema erkonna hilisemad juhid ei ole suutnud pärandit väärikalt hoida ja sellega kaotanud ka juhipositsiooni saksa poliitikas.

Kui juba kristlik-demokraadid tegid välispoliitika valimiste peanumbriks, siis oli igale valijale mõistetav ebajärjekindlus idalepingute ratifitseerimise takistamisest loobumine, kuigi nii ägedalt selleks varem võideldi. Rainer Barzel, erkonna juht, näitas äkki valijatele, et erakond ei tegutse sügavast veendumusest, vaid ainult poliitilist taktikat arvestades.

Valimisgallupid ennustasid väga-

NAABRID

Naabrid lätlased tähistavad 28. novembril oma iseseisvumist. Sel puhul on eestlastel põhjust saatuskaaslasi õnnitleda ja soovida sedasama, mida meie oma rahvalegi soovime: ikkest vabanemist. Konkureerivaist naabreist, kes nii temperamentselt löid lahinguid jalgpalliväljakuil iseseisvuse ajal, on saanud kaaskannatajad, keda ähvardab sama oht — pikaldane hävinemine üha tugevnevas venelaste invasioonis nende põlistele asualadele.

Eestlased seisid Läti iseseisvuse sünnil aktiivse abiga nende kõrval. Ka nüüd võitlevad eestlased koos lätlastega vabast maailmast ühist võitlust oma rahvaste vabaduse ja säilimise eest koos leedulastega, kolmanda poolega Baltikumi "trioogias".

Et just Läti Vabaduspäeva eel toimus ülemaailmse Balti koostööorgani, ülemaailmse Balti Nõukogu loomine, köneleb oma keelt. Et vaba Baltikumi veel ei ole päriselt unustatud, meenutas Nixoni uue presidentuuri suunanäitajana USA välisministri traditsiooniline tervitus Läti rahvale Läti vabaduse esindaja kaudu Washingtonis.

gi tasavägist valimislahingut, kus kaalukeeleks pidid jääma Brandti koalitsioonikaaslased liberaaldemokraadid. Kui nüüd tulemused vastupidiselt töid Brandtile selge ülekleku, siis kriipsutas see vaid alla, et sotsiaaldemokraatide ja liberaalide propaganda, nagu oleneks Euroopa rahu valimistulemusest, äratas sõjast tüdinenud rahvas tõelisi lootusi, et Brandtil tema idapoliitikaga õnnestub see, mis kellelgi varem pole õnnestunud — kindlustada Euroopale ja Saksamaale rahu. Sai ju liidukantsler Nobeli rahuauhinna.

Muidugi teavad poliitiliselt mõtlejad inimesed, kaasaarvatud Brandt ise, et valimispropagandas antud viited rahulikule tulevikule ja normaalsele rahvastevahelisele läbikäimisele on kergelt antud valimislubadused, mida on raske pidada eriti sellepärast, et asja ei otsusta mitte Brandt või Lääne-Saksamaa, vaid ikka ja jälle vastaspool N. Liit. Kui N. Liit leiab, et talle on kasulik vähendada pinevust, siis vähendab ta pinevust. Kui ta leiab vastupidist ,siis ei aita ükski rahuzhest ega järeleandmine.

Rahu võti asub Moskvas. Ja kui Moskva nii innukalt toetas Brandti kandidatuuri, siis mitte sellepärast, et teda peetakse oma meheks, vaid sellepärast, et tema poliitikat peetakse naiivsemaks ja kommunistlikule maailmale kasulikumaks. Maailmale, kus teatavasti respekteeritakse ainult jõudu.

Läänes kõneldakse ikka ja jälle "vene kartustest", mida järeleandmised peavad tõrjuma. Muidugi on tõsi, et N. Liit ise on pasundanud valjuhäälieliselt kartustest, et sakslased ootavad revanshi, et läänerii gid igal hetkel on valmis hävitama sotsialistlikku maailma jne.

See toimub samuti kui Talvesõja eel üteldi, et pisike Soome "ähvardab" Leningradi või Balti anneksiooni eel, et need riigid "ei suuda peatada agressorit". Ei tähenda siin midagi nende kartuste otse fantastiline ebareaalsus. Need olid sellegi poolest aluseks vägivaldsele invadeerimisele.

Nüüd siis arvab lääs uskuvat, et seekordsed vene kartused on tõsiselt mõeldud, mispärast tuleb vene karu pikikarva silitada. Varasemad kogemused on näidanud, et venelased sealt vastupidi lahkuvad, kus nad tõelist konfliktipõhjust näevad: meemutagem vaid taandumisi Iraani põhjaosast, Austriast, Bornholmilt, Põhja-Norrast jt., mis kaugeltki ei olnud paljad rahuzhestid.

Praeguses olukorras, kus N. Liit militaarselt Euroopas on oma vastasest tugevasti üle, ei kavatse Kreml loovutada ühtki vallutatud ala, isegi poolt Saksamaad, kuigi see ilmselt võiks olla tõepoolest revanshismi, õigemini vabastamissõja põhjuseks. N. Liit on veendunud, et aeg töötab Saksamaa ühendamise kasuks — kommunistliku rezhiimi all, mis on kuulekas Moskvale.

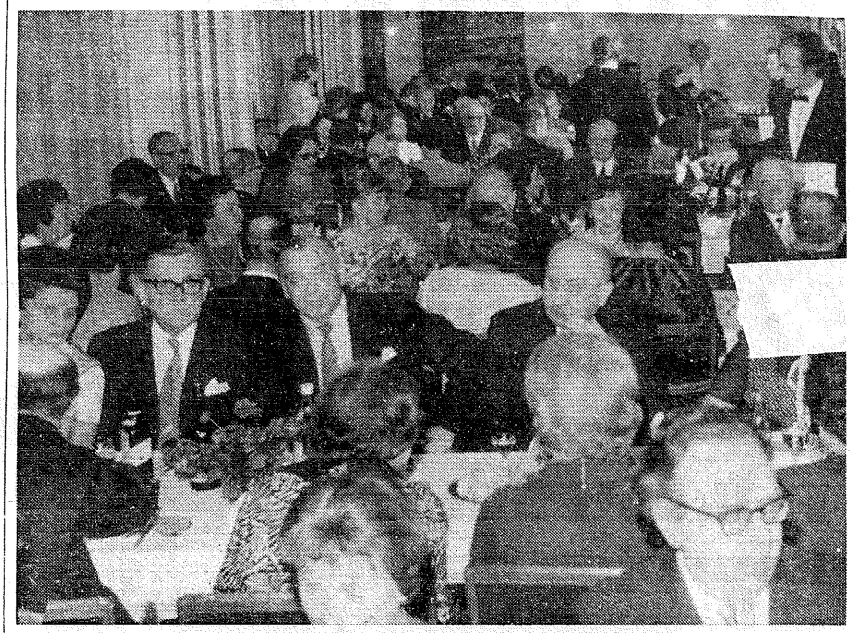
Muidugi ei saa uskuda, et Brandt sellist arengut sooviks või koguni läänerriigid, kes tema lähenemispoliitikale aplodeerivad. Nagu tavaliselt arvestatakse sellega, et iga riik kord peab ajama hakkama "normaalset poliitikat". Ja just nüüd (nagu mitu korda varemingigi) on leitud, et aeg on küps, kaubaturvid avanevad ja rahu tulemas. See aga on liiga soovunelmaline, et olla tõsi.

N. Liit on reserveerinud endale õiguse "karta" läänt ka pärast seda, kui tema vallutused aktsepteeritakse. Ja jatkata hambuni-relvis-olekut.

Selle kõige taustal ei ole Euroopa raudkardina taha jäänud rahvastel mingit põhjust aplodeerida läänesaksa valimistulemusele, kuigi võib uskuda, et ka valimiste teisiti kujunemisel oportunistlik liin oleks ikkagi peale jäänud. Selge on muidugi see ,et Brandt-Scheeli valitsuse koeksistentsipoliitika ka edaspidi eeldab jahedust Saksamaale kogunenud poliitiliste põgenike ja nende tegevuse, kui ka ameeriklaste ida suunas töötavate informatsiooniraadiote vastu.

KLA

Läänlased tulid kokku

110 läänlast ja hiidlast kogunesid koosviibimisele Stockholmi Eesti Majja (EPL-foto Lepper)

Stockholmis toimus üle kahe aasta jälle läänlaste ja hiidlaste kokkutulek. Huvi oli ilmselt suur — kokku tuli 110 inimest. Nii oli Eesti Maja läänlasist-hiidlasist sõna tõsises mõttes tulvil. Kokkutulnuid tervitas korraldava komitee esimees Annus Estra, kuna sekretär Evald Tammert võttis kokku ettevalmistuste käigu, millistes tema on olnud "kogujaks", laekuriks, kirjatoimetajaks ja läänlaste-hiidlaste kirjapanejaks.

Paljud kohtunusid üle kaua aja, sest külalisi oli ka väljaspoolt Stockholmi. Kaugeimaks külaliseks oli haapsallane Fred Sellmann Inglismaalt Birminghamnist, kes üle andis kaugeid tervitusi Birminghami-läänlastelt — neid on seal tervenisti kaks!

Meelelahutuslikul poolel esines alt Koidu Ventser Hilma- Nerep-Mossiniga klaveril. Hea tuju eest hoolitses vestetega ja naljadega "aulääniane" Jussi Romot. Pärast õhtusööki järgnes tants. Koosviibimine kestis heas tujus hiliste tundideni. "See oli mu parim eesti koosviibimine viimase 30 aasta jooksul", ütles kommentaariks Birminghami-külaline Fred Sellmann, kelle kodukohas on vähe eestlasi.

Korraldav komitee sai kiitust ja sellele tehti ülesandeks töötada edasi.

Rootsi nõus ehitama silda ja tunnelit Malmö-Kopenhaagen

Rootsi on nõus ehitama ja finantseerima maanteesillaga, mis kulgeks otse üle Öresundi väina ja seoks kokku Malmö Kopenhaageniga. Tegemist oleks kõigepealt suursillaga Limhamnist Saltholmi saarele ja sealt tunnel Amagerile. Kogu projekt läheks tänapäeva rahaväärtuse juures maksma umbes 1,2 miljardit krooni ja ehitus valmiks umbes 10 aasta pärast. Eeldusel muidugi, et tehakse kiire otsus ja alustatakse otsekohe.

Seevastu aga ei soovi rootslased aidata Taanit ehitada kavatsetavat suurlennuvälja Saltholmi saarele,kuna leitakse, et see on taanlaste sisemine afäär. Varem on Taani valitsus leidnud, et kuna Saltholmi lennuväli asub saarel keset Öresundi ja asendaks praegust Kastrupi, siis kujuneks see Taani-Rootsi ja kogu Skandinaavia suurlennuväljaks, mistõttu Rootsi peaks kaasa aitama.

Arvestuste kohaselt ehitatakse ühendus kuue sõidurajaga ja selle pikkus on kokku 19 km, kusjuures ainuüksi kõrgsilla osa on 10 km. Finantseerimine toimuks osaliselt sillamaksude abil, esialgsete kalkuulide kohaselt peaks iga auto eest tasuma 15:- ja iga isiku eest 4:-.

Totaalselt võtaks silla ehitamine aega kümme aastat ja annaks tööd vähemalt tuhandele mehele. Sillaehituse alal peab Rootsi end kompetentseks, kuna alles hiljuti valmis Euroopa suurim sild, mis ühendab mannermaad Ölandi saarega. Nii et "peaproov" on sel alal tehtud.

Ametliku reaktsiooni taanlastelt pole veel tulnud, kuna Rootsi ettepanek tuli täieliku üllatusena. Öresundi projektide osas olid korrapärased läbirääkimised küll ette nähtud, kuid taanlased arvasid, et diskuteeritakse Saltholmi lennuvälja. Igal juhul ei saa ettepaneku kohta midagi definitiivset öelda enne, kui seda on Kopenhaagenis arutatud valitsusenivool.

Uus ühendus Malmö-Kopenhaagen aga ei hõlmaks raudteeliiklust, see toimuks ka edaspidi laevadega. Ent siiski on olemas plaanid, mille kohaselt kunagi tulevikus tuleks ehitada eriline raudteetunnel Helsingborgist Helsingöri.

Seevastu aga suhtuvad silla-tunneli projekti negatiivselt laevaühingud, kelle käes on praegu Malmö-Kopenhaageni vaheline liiklus. Märgitakse, et ühenduse valmides muutuksid praegused liinid ebatasuvaiks ja liiklust tuleb tunduvalt redutseerida. Umbes tuhat inimest tuleks vallandada, ütlevad reederid.

Öresundi ühenduste projekti on arutatud edasi-tagasi ligemale 20 aastat, ilma et oleks midagi konkreetset saavutatud. Plaanid on aga öieti veelgi vanemad ja esmakordselt diskuteeriti taolist ühendust umbes saja aasta eest. Tolleaegse ehitustehnika juures aga peeti võimalusi suursildade ehitamiseks täiesti utoopilisteks ja diskusioonid vaibusid. Projekti lükkasid edasi ka mõlemad maailmasõjad. Alles 1954 hakati asja intensiivsemalt arutama nii Taani kui Rootsi poolel. (EPL/JA).

Alt Koidu Ventser Hilma- Nerep-Mossiniga klaveril. Hea tuju eest hoolitses vestetega ja naljadega "aulääniane" Jussi Romot. Pärast õhtusööki järgnes tants. Koosviibimine kestis heas tujus hiliste tundideni. "See oli mu parim eesti koosviibimine viimase 30 aasta jooksul", ütles kommentaariks Birminghami-külaline Fred Sellmann, kelle kodukohas on vähe eestlasi.

Korraldav komitee sai kiitust ja sellele tehti ülesandeks töötada edasi.

● **Tööministeeriumi teatel ei muutunud oktoobris USA töötute protsent, mis septembris oli 5,5 prots. töötajate koguarvust. Samal ajal aga tõusis töölolejate arv, mis oli 2,3 miljoni võrra suurem samal ajal möödunud aastal tööl olnud inimeste arvust.**

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120, 331 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB, Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 147:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 53:-
Kuu ..... kr. 15:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1972

Võidumees Brandt ajakirjanikega

Läänesaksa liidupäevavalimised võitnud liidukanstler Willy Brandt ja tema koalitsioonipartner Walter Scheel (laua taga) vastamas ajakirjanike küsimustele.

VALIMISTE JÄRELKAJAD

LOS ANGELES (EPL) — Tuttavad kirjutavad Rootsist ja pärivad kuidas siis "need põnevad presidendi valimised teil ka möödusid?" Kahjuks peab uustulnuk siin maal oma kaugete sõprade pettumuseks nentima, et valimiste päev oli kõike muud kui põnev ja tulemus "ebahuvitavalt kiiresti" teada, nagu ameeriklased siin seda ise iseloomustasid. Juba asjaolu, et teisipäev seitsmes november oli tavaline tööpäev pealegi jahe tuuline ja veidi vihmane, tegi kogu draamast hea lõpuga rahulikult kulgeva näidendi.

Nii hääletas siis tavaline ameerika kodanik kas enne tööpäeva algust, lõunavaheajal või pärast tööpäeva lõppu. Hommikul tööle sõites nägin bussiaknast siin-seal inimesi oma valimispunkti ruttamas, suur kollane ümbrik kaenla all.

Kuna valimispäeval enam mingit agitatsiooni ei toimu, isegi viinapoed on suletud, tuleb ennast juba ette varustada ja kogu suur häältelemismaterjal enne läbi töötada, mis on omaette kunst. Kogu tohutu häältelugemine toimus daatamasinatega. Hääletamise sedelid olid hoopis kõvad papist kaardid, kuhu hääletaja metallist ora abil punkteeris vastavasse sööri oma "ja" või

Hääletuseleht, mis juhiseks pappkaartide peale pandi oli pigemini küll 10-1hk. vihik ja koosnes 141 "ja või "ei" söörist iga vastava ettepaneku lahtris. See oli nagu moodsas stiilis ülikooli grammatika-või autokooli eksamileht!

NImelt ei valitud sel päeval mitte ainult presidenti, asepresidenti, kongressi saadikuid, vaid ka kohalikke kõrgeid kohtuametnikke- avalikke prokuröre ning otsustati igas osariigis veel mitmekümne tähtsa siseelu reformi üle Kalifornias oli viima seid kokku 22, kusjuures tähtsamad olid surmaotsuse uuesti kehtestamine kuritööde eest (66 protsenti poolt ja 34 vastu), rangemad seadused pornograafia vastu, mis läbi ei läinud ja marijuaana müügi legaliseerimine mis aga ka maha häälestati.

Nende siseelu-reformide ümber oli igas osariigis enne valimisi rohkem löömist ja ägedat propagandat kui presidendi kandidaatide isikute pärast. Nii näiteks hääletasid elanijud Denwer Colorados 1976. aasta taliolümpiaadi pidamise vastu. Osalt toodi põhjuseks Münchenis toimunud mõrv iisraeli sportlaste kallal, osalt miljöö rikkumine, mida uue staadioni ehitamine kaasa oleks toonud.

Õhtul istusid siis paljud Los Angelesi eesti perekonnad jääle pandud vahuveinipudeliga televisiooni ees, jälgides kiiresti rulluvat Nixoni võidukäiku mis kujunes suurimaks Ameerika presidendivalimise ajaloos Juba kell kümme õhtul oli tulemus selgesti näha. Oma tänukõnes kiitis Nixon eriti valimiskampaanias tegutsenud naisi, muidugi ka oma abikaasat ja asepresident Spiro Agnew naist.

Siinjuures võib kreeka päritoluga Spiro Agnew kohta mainida, et see kreeka immigrandi poeg kelle isa omal ajal käirutas oma aedvilja vankrit Baltimore tänavail, muutis kampaania lõpupoole taktikat. Tema kui tuntud "temperamentne salvaja", kes sageli kasutas võimatuid alliteratsioone vastaste arvel, muutus rahulikuks ja tasakaalukaks kõnelejaks

Üldse oli Nixoni leer palju taktilisem McGo-verni omast, kes lõupupoole muutus täiesti hüsteeriliselt häbematuks. Omeli saatis ta presidendile võidu puhul õnnitluse telegrammi, lootusega, et "järgnevad neli aastat toovad rahu välismaal ja õiglust kodupiirides".

Uus luud pühib hästi, ütleb vanasõna. "Vana uus luud" võibolla veelgi paremini. Igatahes hingavad nüüd miljonid ameeriklased kergendatult. Nagu ütles üks tuntud raadio kommentaator, oleks demokraatide võit tekitanud täieliku kaose juba ainuüksi börsil, poliitilisest rindest rääkimata. "Kõigi oma vigadega on Nixon ometi parem president kui seda MC Govern kunagi oleks saanud olla, "nii on läbilõike ameeriklase hinnang.

Paradoksaalseks jääb asjaolu, et kuigi president Nixoni võitu siin iseloomustatakse tõelise "maalibisemise võiduna" hõlmates 62 protsenti kogu ameerika rahvast — tuleb tal Kongressis endiselt võidelda demokraatide ülekaaluga, nagu näitab lõplik valimiste tulemus. Juba möödunud valitsemise perioodi kestel panid demokraadid talle järjest kaikaid riigiratta kodaraisse. Ometi võeti 44 protsenti Nixoni ettepanekutest oponeeriva Kongressi poolt vastu.

President Nixoni uus neljaastak saab suurelt erinema ta eelmisest. Kui õnnestub rahu sõlmimine Vietnamis, viiakse välispoliitiline raskuspunkt Aasiast Euroopasse. Nixoni poliitilised ringkonnad arvavad, et pööre toimub aastal 1973—76.

Suhted Nõukogude Liiduga saavad süvendatud. Oktoobris sõlmitud kaubaleping tuleb võimaluste piirides laiendamisele, kusjuures tähtsat osa saab mängima venelaste maapõue-gaasi eksport. Läbikäimist Venemaaga tahab Nixoni valitsus igati julgustada. Oma sõbralikus naiivsuses arvavad ameeriklased, et nad pikapeale saavad venelasi kaasa tõmmata Läänelma ideedesse ja kaubandusvõrku.

Ameerika poolt loodetakse Vene Astumist Rahvusvahelise Rahanduse Fondi liikmeks. On kogu kommunistlik idablokk intensiivselt maailma kaubanduses kaastegev on tal vähem võimalusi uute poliitiliste pahanduste tekitamiseks. Nii loodab vähemalt poliitiliselt mõtlev ameeriklane.

KARIN SAARSEN

Juubeleid Eestis

Tallinnas tähitas 75-a. sünnipäeva **August Kook**, kes tuntud laulumehena. Ta laulis alates 1927 Eesti Meestelaulu Seltsi Meeskooris Tallinnas ja laulab praegu selle järglase, K. Türnpu nim. meeskooris, olles seal juhatusliikmeks ja nootide kogu hoidjaks.

70. eluaastat möödus näitlejal **Voldemar Alevil.** Ta alustas näitlemisega Draamastuudios, Lõpetanud teatrikooli, sai temast alates 1927 kutseline näitleja.

Külalised läänest ei meeldi üldse DDR-juhtkonnale

Samal ajal kui Lääne-Saksa valimistel võitnud kantsler Willy Brandt ja tema sotsiaaldemokraatlik valitsus lubavad jätkata suhete normaliseerimist Bonni ja DDR vahel, tekitab sama tulevikus vabam piiriliiklus peavalu Ida-Saksamaal. Suhete parandamine on juba nüüd resulteerunud selles, et läänesakslased ja läänеberliinlased tohivad külastada DDR-i.

Mida DDR-i juhtkond kardab, on lihtsalt see, et idasakslased võivad läänest vastu võtta "ebasobivaid impulsse ja ideid", mis pole üldse kooskõlas DDR-i sotsialistliku ideoloogiaga. Ja seda on idasaksa massimeediad ka korduvalt püüdnud oma kodanikele meenutada, minnes koguni nii kaugele, et antakse ridade vahelt mõista, et läänest saabuvate sugulaste või sõprade vastuvõtmine pole "eriti soovitav".

Uut "indoktrineerimiskampaaniat" püüdis valimiskampaanias ära kasutada CDU ja Springeri-press, märkides, et Brandti suhtlemispoliitika on mahavisatud vaev. Juhiti ühtlasi tähelepanu asjaolule, et kui juba N. Liit on Brandti tagasivalimisest nii huvitatud, siis peab kusagil midagi halvaendelist kummitama. Ja kriipsutati alla, et nii kaua kui DDR on praeguse riigikorra all, siis pole lootagi, et võib esineda mingisugust vaba piiriliiklust, vähemalt Lääne-Saksa möistes. Samuti juhti tähelepanu asjaolule, et teatud piiri osades on tõkkeid just viimasel ajal tugevdatud.

Mis puutub läänesaksiaste külastustesse, avaldas partei pealeht Neues Deutschland valitsuse otsuse, mille kohaselt ükski idaksakslane, kes on riigi või partei teenistuses, ei tohi läänekülalisi vastu võtta. Kinnitamata andmete kohaselt puudutab otsus umbes kaht miljonit inimest, kes seega ei saa mingit isiklikku kontakti oma sugulastega BRD-s või Lääne-Berliinis.

Kampaaniat lääne-külastuse vastu alustati 15-punktilise deklaratsiooniga, milles muuhulgas manitseti "äärmisele valvsusele läänesaksa mõjutuste vastu".

Pole kahtlust, et DDR juhtkond tunneb muret ka populaarsuse üle, mida Willy Brandt on saavutanud Ida-Saksas endas. Kõigest hoolimata peetakse ikkagi tema teeneks, et niigi vähesed külastused on teoks saanud. Ja DDR valitsus Ida-Berliinis meenutab oma kodanikele pidevalt, et sotsiaaldemokraatia pole midagi muud kui "imperialismi üks väljendusvormidest" ja seega äärmiselt hädaohtlik.

Nii et peeta ka eriti soovitavaks, et läänesakslased tulevad külalistena DDR-i — levitama sotsiaaldemokraatlikke ideid. Või mis veel hullem, propageerima Brandti vastaserakondade õpetusi.

Seniajani on DDR olnud samahästi kui hermeetiliselt suletud oma tugevalt valvatud piiride ja müüride taga — ainult piirilalde inimesed on eeskätt televisiooni kaudu olnud lähemas "ideoloogilises" kontaktis Lääne-Saksaga.

Nüüd aga, pärast mitmesuguste lepingute allakirjutamist lekib üha rohkem "kahjulikku ideoloogiat" läbi piiri. Ja see asjaolu näib DDR-i juhtkonnale tekitavat probleeme. (EPL/JA).

"Haiguse-aktsioon" halvas rügementi

Örebro linnas paiknevas jalaväerügemendis puhkes omapärane protestiaktsioon, kusjuures 862 sõdurit 1056-st kirjutasid end haigeks. Tegemist on protestiga rügemendiülema vastu, kes sõdurite väidete kohaselt ei väljasta kõikidele öölube. Rügemendis levitati lendlehti, mis kandsid revolutsioonilise vasakpoolse rühmituse KFLM(r) allkirju.

Muidugi on massiline haigekskirjutamine tekitanud probleeme rügemendi arstile ja muule haiglapersonalile. kes on sunnitud töötama jooksval lindil, et kõiki "haigeid" läbi vaadata. Alles järgmise nädala alguseks jõutakse valmis, võibolla kiiremini kui kutsutakse kohale teisi arste väljaspoolt rügementi.

Rügemendiülem kolonel Hultin märgib, et teoreetiliselt on ju täiesti võimalik, et tegemist on mass-epideemiaga. Kui aga nähtub, et tegemist on streigiaktsiooniga või kui leitakse simulante, lähevad süüdlased tsiviilkohtu alla. Ässitajaid või teesklejaid tabab sel juhul vangla-karistus.

Sõdurite esindjad märgivad, et rügemendi uus ülem, kolonel Hultin polevat täitnud lubadusi öölubade suhtes, kuna neid praegu ei anta kõigile. Leitakse üldiselt, et kolonel on "distsipliini-hull' ega tule sõdurite nõudmistele vastu. Katsed alaliste öölubadega käivad praegu mitmes rootsi rügemendis, kuid mitte Örebros.

Kolonel omalt poolt seletab, et öölubade katseid esineb, kuid rügemendid on välja valitud kõrgemalt poolt — Örebro ei kuulu sinna. Küll aga antakse alati öölube nendele,kes seda tõesti vajavad.

Örebro jalaväerügemendis on KFLM(r) tegevus olnud eriti elav ja aktiivne. Näiteks korraldati 2. oktoobril miiting, mille teemaks oli: "Võitle isamaakaitse bluffi vastu". Vastavalt miitingu kutsele pidi esinema kõnesid, revolutsioonilaule ja vaidlus.

Rügemendi juhtkond märgib, et kogu tegevus on haigla-aktsiooni tõttu halvatud ja muidugi läheb'kaduma hulk kalleid väljaõppepäevi ja maksumaksjate raha. Pole ka mingit kahtlust, et tegemist on tahtliku streigiaktsiooniga, seega mitte epideemiaga.

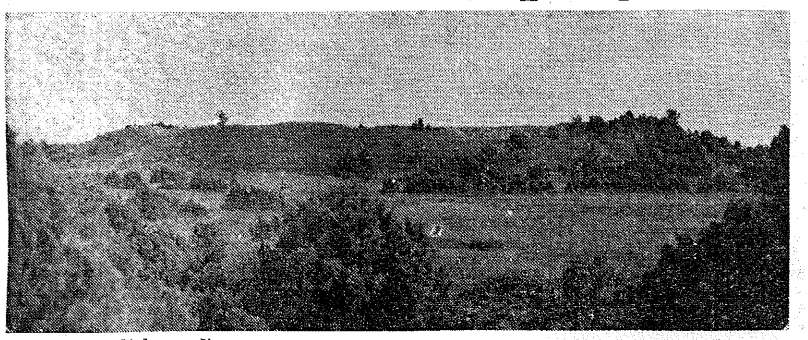
Peale selle on viimase kahe aasta jooksul esinenud ka sabotaazhe ja muid aktsioone. Möödunud aastal levitati lendlehte, milles kutsuti sõjaväelasi üles boikoteerima transporte kaubavaguneis .Aktsioon aga ebaõnnestus, kuna kordusõppuslased ei võtnud sellest osa. Saboteeritud on ka näiteks traktorite bensiinitorusid mis katkesid kohe pärast kasarmust väljasõitmist, seega takistades väljaõpet. (EPL/JA).

● Harrise avaliku arvamise meeleolude uurimise instituut konstateerib, et oktoobri teisel poolel oli USA hääletajaist 59 protsenti Nixoni ja 34 protsenti McGoverni poolt. 7 protsenti ei olnud veel otsustanud. Gallupi instituut on uurinud üliõpilasvalijate meeleolu ja konsinteerib, et seal on nüüd vahekord presidendikandidaatide vahel 50:50, seega pooleks. Mis on paranemine Nixoni kasuks, kuna eelmisel uuringul juhtis radikaalne McGovern vahekorraga 2:1.

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

Külastage
EESTI MAJA
WALLING. 34-I

Uueks nähtuseks Saaremaa maastikus — kõrgepingeliinid

Saaremaa. Valjala maalinn.

Kui Saaremaal tänapäeva turistid võivad endist viisi imetleda järske, mere langevaid panku, madalaid puhtaid liivarandu, maalilisi kivirikkaid rannakääre ning kõrgeid, otse vette langevaid luiteid, siis uued Saaremaa maastikus on elektriliinid.

Nende kohta öeldakse kodumaal väljaantud broshüüris "Saaremaa", et pärast seda kui saar 1965 ühendati merealuse kaabliga ülevabariiklikku elektrivõrku, kõrguvad kõrgpingemastid üle kadakaste karjamaade ja põldude. Ent samas nenditakse ,et ikka veel on Saaremaal tuhandeid kilomeetreid kiviaedu ja et kitsaste kõrgete kiviaedadega äärestatud köveriti hargnevate tänavate ääres seisavad vanad talumajad.

Need pikad ölg- või rookatusega elumajad on säilitanud oma etnograafilise ilme. Mõnel pool on alles ka tapuaiad — humala andjad Saaremaa kuulsa õlle jaoks.

Saaremaa ulukite kohta märgitakse, et kui varem elas kitsi kaitstuna ainult Abruka saarel siis nüüd on kitsed levinud üle terve Saaremaa. Sisse on tulnud ka põdrad ja metssead. Sisse toodud hirved on hästi kohanenud ja paljunevad. Uusukae metssiga on aga nii arvukaks muutunud, et ta eriti Sõrves kahjustab kartulipõlde.

1961 avastati Ridala linnamägi, mis pronksiajal oli suur linnus-asula. Asva kindlus-asula kõrval on ta nüüd teine seni teadaolevaist pronksiaja asulaist Saaremaal.

Dendraariumi, mille Neemi küla sepp Mihkel Rand rajas 70 a. eest, kasutatakse õppe- ja teadusliku uurimistöö baasina. Orisaarde viib lai asfalt-maantee. Sääl on rohkesti mitmekorruselisi hooneid, korrastatud tänavaid ja väljakuid, mis põhiliselt on rajatud viimase 20 aasta jooksul. Seal asuvad keskkool ja internaatkool ning 1965 ehitati saarte telekeskus. Orisaares on praegu elanikke üle 800.

Põide asub otse keset Saaremaa viljaaita ja sääl asub üks Saaremaa suuremaid piimandusettevõtteid — Põide võitöstus. Nähtav on ka Valjala maalinn, kus 1962 toimusid arheoloogilised kaevamised. Need andsid rikkalikult leide, mis näitavad, et linnusel oli umbes saja aasta vältel püsiv asula.

Endiselt turistide tõmbenumbrina esineb Saaremaal Kaali meteoriidijärv, mida suvel, pühapäeviti külastab kaugelt üle pooletuhande inimese. Järve ääres asub paviljon, milles on Kaali muuseum. Endise Sõmera küla asemel asub Eesti vabariiklik tuberkuloosi sanatoorium, mis on suurim N. Liidus.

600 kohaga sanatoorium avati 1961. Peale kopsu-TBC ravitakse ka luu-, silma-, neeru- ja teisi tuberkuloosiliike. Haigeid võetakse vastu ka teistest liiduvabariikidest. Broshüüris öeldakse, et sanatoorium on sõna tõsises mõttes väike tervisekinnake, mille territooriumil asub ligi sada hoonet.

Ravi- ja teenindava personali jaoks on kasutada nägusad väikeelamud. Sanatooriumil on olemas ka kultuurimaja, milles 480 istekohaga saal, avar lava ja palju muud. Märgitakse, et sanatooriumi töötajad ehitasid ühiskondlikus korras endise tuuliku ümber kohvikuks.

Kärlas on Tallinna kondiitritehase "Kalev" tsehh, kus töödeldakse ümber üht pruunvetikate liiki kondiitritööstusele vajaliku zhelatiini saamiseks. Kaarma lähedal Aste asulas on Tallinna Juveelitehase osakond, kus 1962 hakati valmistama melhior- ja uushõbetooteid.

Pihtlas, "Mereanna" kolhoosis avati 1964 kolhoosi ettevõttena mudaravila. Salme asulas Sõrves asub Läätsa kalatööstus, kus peale konservide valmistatakse ka kalajahu. Sõrve poolsaart iseloomustavad ikka veel — kuigi juba rohtuvad ja kinnikasvavad — kaevikud, tankitõjekraavid, püramiidsed betoontõkked, külade varemed ja sõjakalmistud. Viimased näiteks Ansekülas, Imaral ja Hindul.

Külade kohta nenditakse teoses, et kõiki pole pärast sõda taastatud, vanad põllud on söötis, siin-seal paistavad kreegi- ja sirelipuhmad, tooming-ad ja vanad õunapuud näitavad endiste talude asemeid.

Endise Lahetaguse (Bellingshauseni) mõisa juurde, tee äärde asetati 1968 mälestusmärk Antarktika maade-uurijale Bellingshausenile. Mõisast pole midagi säilinud peale küüni, viinaköögi ja keldri.

Lõmandal on praegu lubjapõletamise keskus ja Pilgusel, endises mõisa härrastemajas asub psühhoneuroloogia haigla. Audakul, endises leeprahaigete varjupaigas on Viidumäe kaitseala keskus.

Mustjala lähedal Järise järveäärset luidestikku nimetab rahvas Rauasaatme mägedeks. 1961 avastati sääl kunagise rauasulatamise koht, mis tegelikult koosneb rauaräbu ehk shlaki kuhilaist.

Karjas asuvad Angla tuulikud. Varem oli neid üheksa, nüüd veel vaid neli. Tuulikud võeti riikliku kaitse alla ja restaureeriti. 1969-nda aasta raskes sügistormis sai raskelt kannatada kuulus Paadla männik. Kuid ka Viidumäe kaitsealale kui ka Kuusnõmme pargile löi torm parandamatuid haavu, nendib broshüüri autor.

"Pealinn" Kärdla

Kärdlat kutsuti juba vanasti Hiiumaa pealinnaks ja sellena tiitleerib teda ka E Priidel oma "Kirjanduslikus Hiiumaas". 1940-date aastateni püsinud Kärdla ilme pärines 1829 asutatud Hiiu-Kärdla kalevivabrikult. Tehas oli omaaegse Kärdla esialgne ainuke asutus ja valiteja. Tehase kontoris asus vallamaja, sinna tuli Kärdla rahva post ja säält anti parun Ungern-Sternbergi poolt vastavaid suulisi lubadusi tööliskonnale oma elu korraldamiseks või sõlmiti ka kirjalikke lepinguid elamute püstitamiseks.

Väljaspool "kontorit" ehk kohaliku keeles "kunturit" tekkis esimesena küll ka tehase omandina ligilähedal Sadama tänav 15 "hospidal", s.o. paariruumiline haigla, apteek ja arsti korter. Hangiti siis ka arst, apteeker ja vastavad sisseseaded, nii et see oli ainukeseks sellseks sotsiaalseks hüveks ühe tehase tööliskonnale selleaegses Baltikumis.

Ehitus püsis 1941 süveiseni, mil venelased selle oma laskemoonalaona õhku laskside. Peale selle oli tehasel oma jahu- ja saeveski, valamis- ja sepitöökoda oma tööliste ja ümbruskonna elanikkude tarvete rahuldamiseks.

Elamud jagunesid väiksemaarvulisteks peenemateks tehase ametkonna elumajadeks ja lihtsamateks ning ahtamateks tööliskorteriteks. Need moodustasid ka vabariigiaegse ehituste tuumiku Kärdlas ja olid linnale ilme andjaks.

Tsaariaja iõpupoolel hakkas pikkamisi tekkima ka riiklikke asutusi ja ehitusi nagu politsei, postkontor ja piirivalve oma kordoni ja haigla ning arsti majaga. Sääl töötas Kärdla alevi- ja hiljem linnavalitsus ning haiglast sai Kärdla üldhaigla.

Üheks Hiiumaa pealinna märkimisväärseuseks on tema puiestikud Takking-kopel, Lepakopel ja Kirikupõld. Need "koplid" jäid ka viimasel ajal ülesharimata padrikuteks, kuna Kirikupõllust kujundati Kärdla Rahvuslik Park.

Priidel kirjutab "Pealinna" all: "Kärdla on puuderohelusse kaduv linn (linnaõigused sai ta 1938). Ta on looduslähedane, ilma linnalikkuseta ja see ongi see, mis meeldivaks teeb. Kirjarahvaski on eelkõige Kärdla looduses olemist tunnetanud. Helgi Muller näeb luuletuses "Läbi vihma" siinseid suviseid heinamaid, mis "on angervaksadest lumised". Noorele autorile Peeter Novodile puhub rannatuul adrulõhna ja "pehme kruus kombib taldu".

Eesti kirjanduses ei ole Kärdlast palju juttu. Herman Sergo on öppinud Kärdlas (ta on ütelnud, et "seal on ju minu teine kodu, seal käisin koolis, õppisin") ja sääl on viis aastat koolis kätnud ka jutustuse "Meri kutsub" peategelane Peeter. Peeter oli korteris metsaserval olevas armetus majas. Tema "kasutada oli imetilluke köögi kõrval asetsev kamber. Kambrikesel oli üksainus kahe ruuduga aken, kuid ukse aset täitis sitsiriidest kardin".

Peetri korteri kirjeldus, mis leidub Sergo "Meri kutsub" on identne Herman Sergo kooliaegsele kortertoakesele Madli Truu elamus Kärdlas, Metsa tän. 13. Samas toakeses elas 1932—1934 minu koolivend Rein Pumber, õppides Kärdla Üldhariduslikus Täienduskoolis. Siis rääkis too üksildane usklik vanapiiga Madli Truu, et Sergo olnud tugev sportlane. Igasugu spordiriistu olnud tal elamus. Usun, et see sitsriidest kardin eraldas ka siis seda toakest köögist.

Nimetada seda elamut armetuks võrreldes Kärdla teiste pisimajadega on ehk liigne. Väike küll, aga mitte armetu.

E. Priidel jätkab:

"Herman Sergo romaanist "Põgenike laev" kuuleb mõne sõna kodanlusaegsest Kärdlast. Siin oli "seltsimaja", kus paar korda kuus end tühjaks sai tantsida". "Kärdlas oli koguni elekter! Vahel juhtus sedagi, et suurelt maalt tuldi kinopilte näitama."

Praeguses koolimajas Võidu tän. 4 on kirjanikest õppinud H Sergo, õpetajaks olnud 1920-ndatel aastatel naiskirjanik A Ertel, kellelt on ilmunud draamasid, novelle ja jutustusi (Kärdlas olles elas ta praegusel V Kingissepa tänaval nr. 19). Veel on Kärdlas õpetajaks olnud lastenäidendite ja -raamatute autor Arnold Liiv.

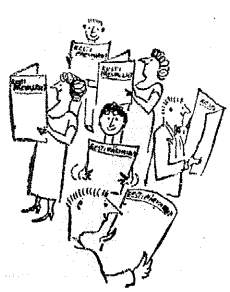
Aira Kaal räägib romaanis "Teelahkmel" vapside valimiste tulemustest Kärdlas. Ta ütleb, et Eestis on nimelt just see linnake andnud vapsidele kõige rohkem vastuhääli."

Esimest korda loen ja kuulen, et Kärdlas on kooliõpetajaks olnud kirjanik Jakob Liivi poeg Arnold Liiv, kes teatavasti oli kauemat aega pedagoogiks Rakveres. Nii üldjooneline kui on üldse E Priideli kõnesolev broshüür on selles ka see peatükike "Pealinn".

Kui autor märgib artikli algul, et Kärdlat mainitakse esmakordselt ordumeister Johann Wolthus von Herse poolt juba 1470 siis sellesse ajavahemikku peaks küll mahtuma rohkem ja tuumakamat ainestikku, mis võiks kuuluda teemasse "Kirjanduslik Hiiumaa".

E VRAGER

Kuulõpp läheneb

UUENDAGE AEGSASTI

Eesti Päevalehe

tellimist, et lehe saamisel vahet ei tuleks. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid Rootsis.

Moskva premeeris briti streikijaid

LONDON — Kolmkümmend inglise söekaevurit, kes olid etendanud aktiivset osa Inglismaad halvanud kriitilises streigis läinud talvel, viibisid hiljuti Nõukogude Liidus kuuajalisel puhkusel, mis anti neile Kremli poolt tasuta. Kuine suvepuhkus, mille eest oleks Venemaal tavalises korras tulnud maksta üle 240 inglise naela isikult, maksti inglastele bravuurselt kinni vene ametiühinglaste poolt, nende streigis ülesnäidatud aktiivsuse ja agitatsioonimeest "tänutähena".

Inglaste Kaevandustööliste Ametiühing omakorda nimetas seda "väga meeldivaks sammuks" 30 kaevuri suhtes, kes said streigi organiseerimise ja teostavuse tasuks priipuhkuse N. Venemaa suvituspaikades.

Kolmkümmend väljavalitut, kes pärit mitmelt poolt kivisöekaevandustest Inglismaalt, viibisid koos naiste ja lastega kuu aega Venemaal Sovjeti Söekaevurite-ühingu Keskkomitee külalistena.

Briti kaevurite 240-naelaline puhkusereis algas Leningradist üle Moskva musta mere äärde. Inglased peatusid nädala kahes suuremas vene linnas — Leningradis ja Moskvas. Teise nädala Voroshilovgradis, sealsete söetööliste ja ametiühingu külalistena ning veetsid seejärele kaks nädalat Musta mere rannikul, Jaltas.

Durhami kaevurite esindaja W Dowding ütles selle Venest kingitud puhkusekäigu kohta Daily Telegraph reporterile: "See on tõepoolest väga meeldiv pakkumine ja selgelt ühenduses meie streigiga, kuid ma arvan, et sellisele kutsele poleks tulnud mitte järgneda".

Seitse nädalat kestnud inglise söekaevurite streik selle aasta alul maksis National Coal Board'ile ja kaudselt Briti rahvale 157.000.000 naela kahju, teatas NCB oma aasta-aruandes. Briti maksumaksjad peavad tasuma ajajooksul puudujäägi. See seitsmenädalaline "pillamine" on juba elanikkonnas tunda andnud — gaasi ja elektrivoolu tariifide tõusuga. (EPL/KP)

RAAMATURIIUL

"LIIVAKLAAS!!

Torontos ilmus juba 1967 Ludwig Wahtrase sulest teos "Liivaklaas". Kaanejoonis, mis pärit Raoul Lindilt, kujutabki vanaaegset liivakella. Teose sisu on aga mereaineline. Sissejuhatavas artiklis märgib autor: "Raalaev täispurjes — see on ilu, mis tekitab armukadedust". Esimeses artiklis !!Atlandi sinine lint" siirdub Wahtra juba kaugele ookeanile ega unusta muu huvitava kõrval mainimast Columbust, esimest ookeaniületajat 1492. Kaheteistkümne leheküljelulatuses loetletakse terve rida Atlandi ületajaid, kes igaüks püüdis saavutada kiiruserekordi. Paar leheküljet on pühendatud ka 1912 hukkunud laevale "Titanic". Evald Past kirjutab artiklis "Eesti parklaevad ja nende saatus" huvitavaid episoode sellest laevaliigist. Sõjalaevandust esindab Albert Tühessoni artikkel "Eesti sõjalaevadael Vabadussõjas 1918—20". Mälestatakse kaugesõidukaptenit ja kirjanikku Gustav Lillebergi ja sadamatest leiab eriartiklina käsitelu Pärnu. Pärist ilukirjanduslikus vormis esitab ilmselt oma isiklikke mälestusi Ludwa Tiidus "Kui sajand oli noor", vahepaladena luuletusi.

Autor on püüdnud oma 74 lk. teost muuta huvitavaks ja kauniks. Raamatu hind on doll. 2:50 ja seda saab tellida otse autorilt: Ludwig Wahtras, RR 1, Copetown, Ontario, Canada.

E. Valtmani karikatuurid ülikoolile

NEW YORK (VES) — Wichita ülikool Kansase osariigis (13.000 üliõpilast) tegi eesti karikaturistile Edmund Valtmanile, kes on USA Pulitzeri-auhinna laureaat ja The Harford Timesi karikaturist, ettepaneku deponeerida oma karikatuuride kogu ülikooli raamatukogusse.

Edmund Valtman võttis pakkumise vastu ja annetas ülikooli kogudesse 120 oma poliitilist karikatuuri ajavahemikust 1966-1970. Hiljem täiendab ta seda oma varasemate töödega saatmisega.

Valtman on USA-s tuntud nimi. Joonistajate ajakiri "Cartonist Profiles" avaldas septembrinumbris 7-leheküljelise eriartikli eesti karikaturistist, illustreerides seda kahe tema karikatuuri ja portreega.

'Ristideta hauad' rändraamatuna

Rahvasliku Välisvõitluse Nõukogu Kanadas on tulnud mõttele kasutada Arved Viirlaiu romaani "Ristideta hauad" ingliskeelset tõlget Eesti välisvõitluse aktiviseerimiseks. Kuuldavasti juba ongi heade tagajärgedega tegevuses nn. Rändraamatukogu. Raamatu levimine toimub nii, et keegi (muidugi siis eestlane), ostab raamatu ja kingib selle välismaalasele, et talle tutvustada kommunistliku rezhiimi kuritöid Eestis, paludes ühtlasi, et raamatu saaja selle omakorda kellelegi edasi kingiks jne. jne. — loodetavasti pikas reas. Nii võib koguneda maailma maades Eesti vabadustaotluste mõistjaid, võib-olla ka aktiivseid toetajaid. Põhjuseks, et esimeseks kinkeraamatuks on valitud "Ristideta hauad", on asjaolu, et teos on juba tõlgitud seitsmesse võõrkeelde ja saanud eri maade kriitikuilt häid, isegi väga häid arvustusi. Autorit on võrreldud Nobeli-laureaatidega. Ingliskeelsele väljaandele on kirjutanud eessõna end. Kanada peaminister J. G. Diefenbaker.

Kuna teosest on ilmunud ka rootsikeelne tõlge ("Gravar utan kors", 1962. tõlkinud I. Iliste), siis on mõeldav, et keegi ka siin algatab Rändraamatukogu aktsiooni. Seepärast on vahest asjakohane selle teose sündmustikku uuesti meelde tuletada.

"Ristideta hauad' kujutab olukorda Eestis aastail 1944—1946, Nõukogude teise okupatsiooni algust j aesi mesi aastaid. Tegevus areneb vaheldumisi maal ja Tallinnas. Peakujudeks on Taavi Raudoja ja tema perekond. Nende ümber on hulgaliselt suurema või väiksema tähtsusega kõrvaltegelasi.

Taavi Raudoja, eesti vabatahtlik Soome armees ohvitseriastmes, on koos teiste nn. Soome-poistega augustis 1944 Eestisse tulnud võitlema sissetungiva punaarmee vastu. Pärast võitluste nurjumist varjab ta end metsades, ilmub ühel päeval kodutallu ja satub otsekohe hädaohtu. Võim on täitevkomitee käes. Soome-poisid, niipalju kui neist järele on jäänud, on eriti tagaotsitavad. Taavi naine Ilme koos poeg Lembituga on Pärnu sõitnud, et sealt Saksamaale või Rootsi pääseda. Ka Taavi otsustab maalt lahkuda ja sõidab valepassiga Tallinna, et võimalusi leida Soome pääsemiseks. Vahepeal tuleb Ilme koju tagasi, sest maalt lahkumine oli hiljaks jäänud. Ta läheb koos pojaga Tallinna Taavit otsima ja kohtabki teda sõprade juures. Suurte pingutustega jõutakse viimaks randa, kuhu peab Soomest paat tulema. Ettevõte äpardub reetmise tõttu. Taavi vangistatakse ja mõistetakse surma. Ta põgeneb mahalaskmiselt, elab Tallinnas valenime all, saab töökoha, vangistatakse uuesti. Tal õnnestub nüüdki põgeneda ja metsavennaks hakata. Ta ei tea, et ka ta naine ja poeg on vangistatud. Naine sünnitab vanglas tütre. Ta vabastatakse tingimusel, et otsib Taavi üles ja saadab NKVD-sse. Tütar sureb vintsutustest. Ilme jõuab haigena koju. Taavi viib ka tema metsa, aga NKVD-sse ta raskest südameplinast hoolimata ei lähe. Ta teab, et sellest ei oleks kasu. Poega niikuinii ei vabastata, ta on surevahendiks, et Taavi oma Soomest tulnud sõjakaaslased reedaks. Romaan lõpeb lahinguga metsavendade ja kohalike punaste võimumeeste ja venelaste vahel. Terve küla hävitatakse. Metsavendade juht kapten Jonnkoppel teeb Taavile ettepaneku maalt lahkuda, et vabale maailmale jutustada, mis Eestis on juhtunud. "Mine välja ja kõnele — siin kisendavad kivid." Taavi kahtleb, kas keegi teda kuulaks või Eesti häda vastu huvi tunneks. Välismaade raadio kaudu on teada, kuidas Saksamaa kapituleerumisel venelased ja inglased Wismari juures igaveseks vendlusteks vodkat jõid ja kuidas Läände pääsenud eesti sõdureid koheldakse nagu kurjategijaid ja suletakse vangilaagreisse. Jääb siiski mulje, et Taavi kapteni nõuannet kuulda võtab.

Sündmustik "Ristideta haudades" muutub järk-järgult süngemaks. Romaani alguses noored ja terved Taavi ja Ilme on lõpus kehaliselt laostunud, Ilme on hingeliselt (ajuti ka vaimselt) murtud. Nende lapsed on surnud. Üksikisikute tragöödia kõrval on vapustavaid tugevate värvidega pilte üldolukorrast. Vene sõdurid röövivad; tapavad ja vägistavad maal ja linnas. NKVD jälitab halastamatult oma ohvreid. Tema küüsi sattunud sunnitakse piinamisega nuhkideks. Mõni võtab oma elu, et pääseda sõprade reetmisest. Inimesed elavad alatises hirmus, eriti öösi. Keegi ei usalda kedagi, sõbrad ja koolivennad on vööraks jäänud. Antakse ülevaade Soome-poiste saatusest, saksa sõjavangide olukorrast, metsavendlusest ja eriti põhjalikult NKVD ülekuulamistest ja vanglast Taavi, Ilme ja väikese Lembiti kogemuste kaudu. Ülekuulamistel pekstakse, avaldatakse survet jääkapis pidamisega ja terava valgusega. Vanglas valitseb nälg, mustus, sõõdikud, õhupuudus, hirm. Öösiti viiakse inimesi ülekuulamisele ja mahalaskmisele. Vangid kuulevad karjeid ja laske. Võiks pidada kõike seda liialdatuks, kui ei oleks dokumentaalandmeid ja suulisi tunnistajaid, et tõelisus oli koledamgi.

Mida võiks "Ristideta hauad" pakkuda välismaisele lugejale? Võib-Olla rohkem kui meile enestele. Meile on kujutatud olukorrad tuttavad, kõiges oma üdsuses nagu saatuslikult paratamatud. Maades, kus niisugused kogemused puuduvad, peaks mõju olema hoopis suurem. Huvi peaksid äratama ka meile enesestmõistetava miljöö kirjeldused — loodus, taluhooned, toidud, kombed (loomadele viiakse jõuluööl leiba). Välismaised arvustajad on esile tõstnud teost kui traagilist eepost, imetlenud Viirlaiu jutustamisekunsti jõulisust, tegevuse ulatust, tugevaid karaktereid, elulähedust ja tundesügavust. Teos on neid masendanud, põrutanud, hirmutanud, pannud värisema, tundunud hallutsinatsioonina.

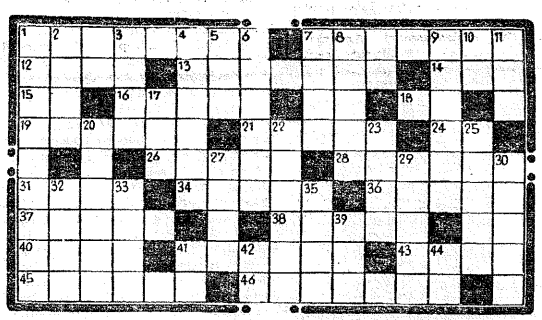

Arved Viirlaid

Nii suurt ja tunnustavat tähelepanu rahvusvahelisel kirjandusturul ei ole seni ühelegi eesti raamatule osaks saanud.

HELMI ELLER

EPL ristsõna 41

Paremale: 1 riik Lõuna-Ameerikas 7 privaat 12 baas 13 kiirelt õhku sisse hingamas 14 jää paigale 15 prants. artikkel 15 enam levind usk 18 sina 19 linn Rootsis 21 pidas tõeks 24 nõnda 26 endale 20 õppejõud 31 usaldatava 34 end. nimega 36 irevil olema 37 Homerose eepos 38 kohalik kogukond muistses Kreekas (om. kääne) 40 autoratta toormaterjal 41 seadusvastane tegu 43 jooksu (aeg) 45 Homerose poolt tihti nimetatud rahvatõug Vana-Kreekas 46 Semiitide armastuse ja viljakuse jumalanna.

Alla: 1 keelpill 2 mehe nimi 3 Vana-Egiptuse jumalanna 4 vedelikku ühest kohast teise toimetama 5 kirg 6 pärani lahti 7 beebi 8 tarvilik ese ratsutamisel 9 langeb hööveldamisel 10 on (inglk.) 11 küsimus 17 venekeelne küsimus 20 valesti toimuma 22 väiksem apparaat või ese 23 tuntud ärimees Stokholmi eestlaste peres 25 ettetähendus 27 eesti luuletaja 29 tahvlil kirjutamise abinõu 30 raadioloekator 32 jahiloom 33 vaati 35 shampanja (Saksamaal) 39 teadeteagentuur Eestis 41 kaksikkonsonant 42 prantsusk. artikkel 44 neoon.

Lahendus 40:

Paremale: 1 loom 4 amulett 10 poro 13 kuuimus 15 Laaban 17 musud 19 skaut 21 gauli 24 suu 25 uus 26 eba 27 im 28 nurises 31haarama 33 Ike 34 Ilona 35 ris 36Dana 37 unerahu 38 Liiv.

Alla: 1 limonad 2 oks 3 muusika 4 am 5 mus 6 usku 7 elus 8 tai 9 ta 10 pagaril 11 onu 12 inimahv. 14 uduse 16 Babar 18 udu 20 autor 22 lim 26 ea 29 Rin 30 sin. 31 hah! 32 asi.

● Eesti artistid Rolly ja Arry Jõgimar esinesid Famagustas Küprosel.

Lugeja kirjutab:

H. Kiisk: Põhikirja ja tegevuskava alusel

"Eesti Päevalehes" (28. okt. 1972) andsin ülevaate Eesti Kultuuri Koondise muusikatoimkonna tööst seoses kirjanike juubelite tähistamisega. Sel puhul võttis pr. Hallap pikemalt sõna "Eesti Päevalehes" (8. nov. 1972) pealkirja all "Miks tekkisid protestid?", milles süüdistab mind E. Kult. Koondise juhatuse (kuhu ma kuulun) "alahindamises", "ignoreerimises" jne.

EKK põhikirja par 1 ütleb:

"Eesti Kultuuri Koondise (EKK) eesmärgiks on kaasa aidata eesti kultuuri arendamisele ja levitamisele. — "

EKK 1972.a. tegevuskava, mille peakoosolek vastu võttis, ütleb p.2. all m.h.:

"Muusika alal jätkata eesti heliloojate helitööde paljundamist ja esitamist."

Kuna muusikatoimkond oma tegevuses neist punktidest on lähtunud, siis ilmselt pole juhatus leidnud põhjust mind korrale kutsuda", mida tal oleks lihtne teha suure häälteenamusega. Imelik, et EKK juhatuse eest "võitleb" isik, kes sinna üldse ei kuulu.

Et ma nimetasin "eeltsensuuri" puudumist just teatritoimkonna töö puhul polnud juhuslik — mäletatavasti ei tohtinud Stockholmi eesti näitlejad suvel Torontos esitada Ilmar Külveti näidendit.

Pr. Hallap kirjutab:

"Harri Kiisk läks mööda ka rootsipoolsest esindajast-vahendajast Ada Otemast ÜEP programmi esitamise puhul Torontos. See tekitas seal palju järelpahandusi suurpidustuste muusikaprogrammides."

Ei, ma ei läinud mööda pr. Otemast. 14. nov. õhtul võtsin pr. Otemaga telfoniühenduse ja me mõlemad mäletasime ÜEP-de eelset koostööd ühtemoodi:

Kui Lehti Augi ja Alfred Pisukese kavad olid koostatud, tutvustasin neid kõigepealt EKK juhatusele. Edasi näitas pr. Otema seda kava ÜEP Rootsi Komiteele. Asjaomased isikud peaks seda loodetavasti mäletama. Leppisime siis pr. Otemaga kokku, et edaspidi pean otseselt kirjavahetust pr. Stella Kersoniga, kes Eesti Kultuuri Kogu Kanadas muusikatoimkonna juhatajana oli kontsertide tegelikuks korraldajaks. Ka nelle osutus siit esitatud kava vastuvõetavaks ja nii tuli Torontos USA-s, Kanadas ja Rootsis asuvate eesti helikunstnike ühistööna esitamisele ulatuslik läbiõige eeskätt kaasaegsest maapaos loodud eesti muusikast.

Nagu kindlasti paljud Rootsist kohalviibinud inimesed mäletavad oli kontserte kuulamas mitutuhat kaaamaalast eesotsas EV peakonsul E. Jaaksoni ja aukonsul I. Heinsooga. Aplauside järgi otsustades võeti pakutav soojalt vastu ning USA ja Kanada eesti ajalehed avaldasid positiivseid muusikaarvustusi, milliseid refereeris ka "Eesti Päevaleht". Kontsertide ajal ei esinenud vähimaidki arusaamatusi.

Pr. Hallap annab K. Ristikivi õhtu muusikalisele osale järgmise hinnangu:

"K. Ristikivi õhtul "esitamistväärivat taset" küll ei ilmenud: tekst ja muusika käisid oma rada, lauljа kõbas noodilehes kinni ja saatja otsis nende vahelt oma teed."

Ühe teksti kasutamiseks muusikas on paljusid võimalusi. Võiks tuua rohkesti näiteid — ka eesti muusikast —, kuidas samale luuleleon antud miiu erinevat muusikalist kujundust. Ja mis on õige? Ka Ristikivi õhtul oli põnev jälgida, kuidas sama luuletust olid tõlgitsenud Tubin ja Olt ning teist Raid ja Olt.

Mis ettekandesse puutub, siis loomulikult saab alati kõike teha paremini ja kõigepealt teistmoodi, olenedes esitaja maitsest ja temperamendist. "Esitamistväärivaks tasemeks" pean ma seda kui kompositsioon on tehniliselt laitmatult kirjutatud ja esitatakse korrektselt, nii nagu ta noodis seisab. Kõik edasi on juba maitse ja tunde küsimus.

Olen aga skeptiline sellise arvustuse suhtes, kus arvustaja ei ole uusi teoseid üldse noodis näinud, kuulab neid üks kord esiettekandes ja on valmis resoluutseid otsuseid langetama.

Lehti Augi ja Senta Möök-Hallbergi poolt pakutu üle olid aga kohal kaks kõige kompetentsemat hindajat — teoste heliloojad. 11. nov. õhtul informeerisin neid telefonis pr. Hallapi hinnangust ja nii Ed. Tubin kui Ü. Olt kinnitasid mulle, et nad olid esitatavaga rahul. Seda võib soovi korral kontrollida.

Kaljo Raidi teost "Fantaasia g-moll", mida esitasid Senta Möök-Hallberg ja Alfred Pisuke kuulasin saalis noodi järgi ja seetõttu julgen kinnitada, et see oli täiesti korrektselt esitatud. Et lauljad uuema ja keerukama muusika puhul nooti kasutavad, selles pole midagi imelikku. Võib heameelt tunda, et meil on lauljaid, kes oskavad noodist laulda!

Pikast artiklist "Miks tekkisid protestid?" ei selgu üldse, kes esitasid proteste, kellele ja millal. Huvitav oleks ju teada, kes tahtsid takistada juubilari tema sõnadele loodud laule kuulamast.

Artikli autor köneleb EKK liikmete nimel. Neil on enestel see võimalus nii peakoosolekul kui ka otseselt juhatusega. Artikli autor kõneleb koguni pagulaskonna nimel. Loodame, et pagulased senisest suuremal määral EK Kliikmeks astuvad ja ise oma arvamist avaldavad.

HARRI KIISK

Illegaalne ajaleht OKUP. EESTIS

GÖTEBORG (EPL) — Handelstidning avaldas 11. novembril Alex Militsa artikli, mis puudutab salajast ajalehte okup. Eestis. Artikkel on õigupoolest vastuseks paljudele H T-lugejaile, kes on soovinud lähemaid teateid "illegaalselt tsirkulee riva Eesti Demokraadi" kohta.

Alex Milits, üle, et ühtki numbrit ei olevat seda lehte läände smugeldatud. Seetõttu on ka raske selle sisu kohta midagi avaldada. Kuid vene kodanikuõigus liikumise bülletäänis "Kroonika", mis avaldab jooksvate sündmuste kirjeldusi, on avaldatud referaat Eesti Demokraadist. Selles (Nr 1, 1972) olevat rida artikleid:

Üks nendest kirjeldavat kolme eestlase mälestuste taustel föderalistide kongressi, mis kutsuti kokku Kiievis 1917 Ukraina Kesknõukogu poolt. Kongressil diskuteeriti piiririikide eraldumist Venemaast, olenevalt provisoorse valitsuse shovinistlikust poliitikast.

Teiseks refereerib "Kroonika" eesti rahvusliku frondi (ENF) programmi 10. augustist 1971. Programmis nõutakse rahvahääletust Eesti staatuse määramiseks ja formuleeritakse põhimõtteid iseseisva Eesti juhtimise ja ühiskonnavormi kohta.

Edasi on mõtteid "vabastajaist", mis käsitlevad läbiõike-venelase shovinismi argipäeva-juhtumeis. Siis 17-ne läti "rahvuskommunisti" kiri (millist on ka EPL refereerinud), paar Solshenitsõni lühijuttu eestikeelses tõlkes ja lõpuks artikkel ajaloolistest faktidest, kuidas eesti rahvas on mõjustanud iseenda ja ka mahilma saatust, kuid seda pole tehtud kitsarinnaliste poliitikute poolt.

Näitena tuuakse 1918 eesti väeosad Peterburis, kes oleksid võinud takistada bolshevike rünnakut konstitueeriva rahvuskogu vastu, kuid Peterburis olevad eesti üksusi sekkumast vene sisemistesse asjadesse.

— "Kroonikast" nähtub, ütleb Alex Milits, et eesti opositsioonil on paremad kontaktid vene poositsioonigа Moskvas kui kaasmaalastega eksiilis. (EPL/MR).

Leinateated

Derbys, Inglismaal, suri 29. märtsil Leida Erica Jurgielevicz.

Bournemouthis, Inglismaal, suri 16. aprillil kapten Evald Seppel, sünd. 3. veebruaril 1908.

Tartus suri 2. aprillil 1972 Eduard Luha.

Kiviõlis suri 12. novembril Adele Liisin, sünd. 2. aprillil 1892 Virumaal.

Montreelis suri 3. novembril Leonhard Heldе, sünd. 1. detsembril 1935 Saaremaal.

Rakveres suri 24. oktobril Alfred Valdmaa, sünd. 23. novembril 1906 Paasvere vallas.

USA-reporteri raport Venemaa-reisi muljeist

Allpool toome ära ebaametliku raporti, mille on kirjutanud James F. Lee oma kolleegidele Ühendriikide ajakirja "U. S. News & World Report'i" juures. James F. Lee naasis äsja Nõukogude Liidust, kuhu eelnimetatud ajakiri ta ametülesannetes oli saatnud. "Kui keegi teist ajakirjanikuna saadetakse Nõukogude Liitu, siis pole mitte üleliigne omada väikesi eelteadmisi. Selleks kirjutangi selle loo. Üks asi, mis Nõukogude Liidus otsekohe silma paistab, on nälg dollarite järele. Turistid juhitakse pidevalt välismaalaste äridesse ja nendesse baaridesse ja ööklubidesse, kus maksmine toimub ainult välismaa valuutas.

Välismaa valuuta all mõeldakse Nõukogude Liidus peamiselt dollareid.

"Must turg" õitseb. Noored nõukogude kodanikud astuvad turistidele ligi ja pakkuvad kaks rubla ühe dollari vastu. Amelik kurss on üks rubla 1.31 eest. Üks Moskva nooruk ütles mulle: "Vajan hädapärast dollareid, kuna tahan osta head raadioaparaati."

Moskva, Kiiev ja Leningrad olid täis välismaalasi, peamiselt ameeriklased, kanadalased ja musttuhat euroopast, kellede hulka kuulusid bussitäied Ida-Saksamaa külalisi. Jaapanlasi leidub Nõukogude Liidus loendamatul arvul. Kõnelesin ühe jaapani reisibüroo ametnikuga, kes kuulus jaapani reisibüroo 30-liikmelise ekskursiooni hulka.

Ta ütles, et nad on tulnud eeltöid tegema järgmiseks aastaks, kus Jaapani turism on suunatud Nõukogude Liitu.

Uued turistide hotellid kõnelevad selgesti sellest, et Nõukogude Liit on hakanud turismi kui sissetulekuallikat kõrgelt hindama. Pärast Moskva vanamoelist lennujaama, kus hiigelkroonlühtrid möödunud aegadest laest alla ripuvad ja väikesed aknaklaasid on kirjud kärbsemustast, on üllatus suur kui korraga leiad ennast moodsas ülipuhtas Inturisti hotellis Rossia. See hotell valmis 1967. a. ja on marmorist hiigelmonstrum kolme tuhande ruumiga, kuhu mahub vabalt 6 000 turisti. Hotellist avaneb vaade Kremlile ja Punasele Väljakule. Kuid kõik pole kuld mis hiilgab.

Hotellis on mitmeid restorane, kuid ameeriklastele määratud restoran asub väljaspool hotelli ja sinna ei pääse muidu ligi kui tuleb marssida veerand miili maha, olgu siis ilm missugune tahes.

Kuid toit Inturisti hotellides on hea. Söögiportsjonid on suured. Kaaviar ilmub lauale kolm korda päevas. Ja venelased on ära õppinud kunsti, kuidas head jäätist valmistada. Viljapuudus, mis kogu Nõukogude Liidus üldine, ei puuduta turiste. Kandikud nende laudadel on lookas igasugu leibadest.

Veel midagi Moskva ja Leningradi kohta. Sõjaväelased on seal tavaliseks segmendiks tänavapildis. Läänemaailmas puudub see nüüd täiesti. Nõukogude Liidu sõjaväelased on välimuselt mõjukad, nad on noored, enamuses 20. aastased ja ilmselt hästi toidetud. Vormiriietus on hea lõikega.

Sõjaväelased on Nõukogude Liidu kõige paremini riietatud inimesed.

Tsiviilisikud nendega võrreldes on viletsalt riides. Sõjaväelaste käitumine, olgu siis tegu teatrite, kunstimuuseumitega või äridega, on arrogantne. Turiste nad ei näi sallivat. Tänapäeva N. Liidu sõjaväelased on kaugel sellest, mida ma näiteks nägin Saksamaal pärast II maailmasõja lõppu. Siis oli vene sõdur alatoidetud ja närudes.

Kuid N. Liidus olles ei saa kuidagi lahti tundest, et oled isoleeritud kogu läänemaailmast. Välismaa ajalehed puuduvad. Lennukist maha astudes konfiskeeritakse kõik kaasasolevad ajalehed ja ajakirjad. Suure zhestiga viskab ametnik need selleks otstarbeks määratud jäätmetetünni.

Majutamine on N. Liidus ikka veel suureks probleemiks ja sellest ei karda inimesed enam avalikult kõnelda.

Nad nimetavad korteripuudust suure Venemaa "häbiks".

Kuid ameeriklastele ja teistele turistidele on N. Liit odavaks turismimaaks. Arvestasin välja, et nädal Moskvas heas hotellis, kuhu on sisse arvestatud kolm sööki päevas, teatri-, ooperi- ja balletipiletid, maksab pool sellest, mis näiteks üks nädal New Yorgis. Maksin Bolshoi teatris "Tosca" etendusel

"Sabad" ärude taga on N. Liidus normaalseks nähtuseks.

kõige parema koha eest $3.36. New Yorgi Metropolitan ooperis oleksin ma pileti eest maksnud $17.50.

Turistil, kelle eest hoolitseb Inturist, ei ole võimalusi rahva meeleoludega tutvumiseks.

Turistil ei ole mingit võimalust kuskil ega kellegagi alustada poliitilist vestlust.

Minu ainuke kontakt rahvaga olid paar noort üliõpilast Kiievis , kes mulle ise lähenesid valuutaoperatsioonide pärast. Nende inglise keel oli rahuldav. Üks nendest ütles, et nende võimumehed on kari tudikesi, kes enam maailma asjadest aru ei saa ega ole osanud üldise arenguga sammu pidada. Ühel päeval tulevad meil suured muudatused," ütles ta. Kui ma temalt küsisin, kas ta sooviks Ühendriike külastada, vastas ta: "Milleks seda?"

Kiievis, nagu mitmel pool mujal, on koonidega äritsemine suuresti moes. Ka see on "must turg". Imelikul kombel ei ole ikoone ateistlikul Venemaal sugugi kerge osta. Mulle räägiti, et ameeriklased on niivõrd maiad vanade ikoonide järele, et "must turg" on sunnitud nõudmisi rahuldama "antiiksete" võltsikoonide produtseerimisega.

Sõiduautosid on tänavail äärmiselt vähe, küll aga leidub seal rohkesti veoautosid. Ilmselt on nende autotööstus suunatud raskete veoautode produtseerimisele. Autode müügikohti väljapanekutega N. Liidus ei leidu.

Nevski Prospekti suurimas spordiäris nägin küll ühte suurt musta limusiini, mille kohta üteldi, et see on N. Liidu enda produktsioon.

Kuid selle äri ees oli siis mitusada inimest sabas, et uhket autot läbi klaasi imetleda. Kui soovisin teada kui palju niisugune auto maksab, ei teadnud seda keegi.

Käsin ka Moskva Punase Väljaku kuulsas GUM-äris. Saapapaar, mis Ühendriikides kõige enam ehk $15 maksaks, kandis seal hinnasedelit $40 ja tavaline kodanik vajab niisuguse saapapaari ostmiseks ligi kahe nädala palga GUM ärides on alati sabad nende lettide taga, kus midagi saada on.

Närimiskumm on N. Liidus kõige populaarsem kaubaartikkel. N. Liidu noorus on üles kasvatatud vaimus, et välismaalaselt ei tohi kunagi midagi küsida, kapitalistlikul maailmal ei ole sovjetide maa kodanikule midagi pakkuda. Ameeriklased on alati ümbritsetud lastest, nad ei palu ega kerja, kuid pakuvad närimiskummi vastu vahetada igasugust kaupa.

Kaup muidugi ei ole siinkohal õige sõna, lapsed pakuvad peamiselt sportlaste nimedega rinnamärke.

Ameerika paar juudisoost turisti külastasid Moskva sünagoogi. Rabi ütles neile juba uksel, et meil Nõukogude Liidus ei ole mingit juutideprobleemi. Noored Nõukogude juudid, kes aga samade ameerika juutidega rääkisid, või õigemini neid sünagoogi esisel kõnetasid, ütlesid, et rabi juttu ei tohi uskuda. Rabi peab niiviisi rääkima kui ta soovib jumalateenistusi jatkata. "Rabi kardab riiki," ütlesid juudi noorukid.

Ameerika sisepoliitika **ei** näi N. Liidu kodanikke huvitavat. Kohtasin ühte noort üliõpilast, kes mainis, et ta kuulab iga päev välismaa raadiot. "Ma tean, et teil on valimised ukse ees. McGoverni programm on muidugi Nixoni omast palju parem kuid loomulikult teda see tagurlik ühiskond ei saa valida." Kuid see oli erand. Keegi ei räägi Nixoni külaskäigust Moskvasse. Seda nagu polekski juhtunud. Kremlit külastades palusin giidil mulle näidata tubasid, kus Nixonid peatusid. Giid kehitas õlgu ja ütles, et ta pole sellest midagi kuulnud.

Kui ma küsisin mind kõikjal saatvalt Inturisti tõlgilt, kas viljakaldus on tõesti nii tõsine, nagu sellest Nõukogude viljaostud välismaalt lasevad oletada, vastas tütarlaps: "Mis ikaldusest te räägite? Meil ei ole olnud mingit ikaldust."

Lenin on ainukene poliitik, kellest N. Liidu kodanik hardusega räägib. Kõiki teisi, kes pärast teda tulid, nagu polekski olnud. Küsisin ühelt giidilt, kas Brezhnev kasutab Cadillaci, mille Nixon talle kinkis. Venelanna langes tagasi oma emakeelde ja vastas: "Njet, njet."

Ingliskeelset kirjandust näeb ainult propaganda otstarbel. Kõikjal vedelevad ingliskeelsed voldikud ja pamfletid, kus kallale tungitakse Mao Tse-tungile ja viidatakse Mao Tse-tungile ja viidatakse vigadele, mis ta oma valitsuse ajal teinud. Neid vigu on palju Nõukogude propaganda seisukohast.

Lõpuks mainiksin, et kõige meeldivam tunne tekib Nõukogude Liidu turistil siis, kui ta teab, et reis on lõppenud ja ta istub lennukisse, et koju sõita. On tunne, et mingi rõhutis langeb siis südamelt. See on alati nii, kui külastada poliitseiriiki, olgu riik siis missugune tahes.

Külm judin käib üle selja kui astud Aeroflot lennuki poole ja pead kontrollpunktis enne ette näitama maagilise väljapääsu viisa. Sõdurid on rivis ja kuuldub kuulipildujate raudade klõbinat. Sõdur uurib viisat põhjalikult, võrdleb sellel leiduvat fotot välispassi fotoga, uurib siis turisti puurivalt ja lõpuks on tee vaba lennukisse, mis viib mind Helsingisse."

NANCY NÕMMEOTSA BATIKMAALINGUD

Praegu toimub Välis-Eesti ruumides Tullportsg. 17A Nancy Nõmmeotsa batikmaalide näitus. Nägime ta ulatuslikke väljapanekuid kevadtalvel samas galeriis, kuid praegune näitus sisaldab mõndagi uut nii värvivalikus kui ka kompositsioonis.

Nancy Nõmmeots

Nagu teada, on batik mitmetuhande-aastaste pärimusega kunst, mille algkodu on Jaava saarel. Sealt on ta juba varakult kaubanduse teel tee leidnud Egiptuseni ja Venemaani välja, mida töendavad vastavad tekstiilileiud. Jaaval on aga tänapäevalgi selle kunsti traditsioon elav ja batikikunstnikel on oma töökojad, mida võiks ehk võrrelda idamaiste vaipade valmistamismoodusega Iraanis, Afganistanis j.m.

Euroopasse tuli batik alles 17-ndal sajandil, ei äratanud aga huvi enne 19-ndat sajandit. Rootsi osas oli käesoleva saj. alul batik Göteborgi Slöjdföreningi koolis võimalikuks õppeaineks. Kunstnik Gösta Sandbergil, kes on üks paremaid batiki tundjaid, on erilisi teeneid selle kunstiala tutvustamisel ja ta on loonud ka ise rea rangekompositsioonilisi piiratud värviskaalaga batiktöid jaava traditsioonide vaimus.

Viimasel ajal on batik aga võitnud laialdase populaarsuse ja nii sõlmkui ka vahabatiki harrastatakse armastatud hobina ka paljude samatööride poolt.

Nancy Nõmmeots on eesti kunstis (tõenäoliselt Rootsis) peagu ainuke kes ulatuslikumalt viljeleb batiki tahvelmaalina. Muidugi töötab ta vahabatikis (värvivabaks jäetavad pinnad kaetakse värvilahus loputamisel vaha- ja parafiini seguga), milline menetlus teataval määral meenutab stopp-värnitsaga töötamist graafikas (akvatint).

Vaha pragunemisest tingitult on batikile iseloomulik teatav pinna krakeleering, mida näeme näit. maalis Neiu fruktidega. Peale selle on Nancy Nõmmeotsa batikis kunstnikule iseloomulikke peeni mustripindu nii foonis kui figuuride riietuses. Niisuguste peente mustrikõiksuste ülekandmine riidele nõuab osavat pintsli- või õieti nn. tjantingi kasutamist, et joon ei tuleks difuusne. (Vt. Neiu rohelises, Unistaja j.t.)

Motiiviks on endiselt kas üksik naine või ka grupp (Keskustelu). Rohkemal määral kui eelmisel näitusel tundub esinevat täisfiguuri, ja figuurid on suuremad. On aga ka fantaasiakõllast portreed (Daam kübaras). Nõmmeotsa tuntud jahedale peagu toonitama sinisele värvipinnale, mis valitseb kogu maali (Keskustelu), on lisandunud uudsena toone nn. passiivsest värviskaalast, kus domineerivad kollased-rohelised nüansid (Neiu rohelises, Unistaja).

On aga ka meile enne tuttavaid sooje toone puna-kollasest skaalast. Meelde jäi harmooniline ja dekoratiivne Paradiisilind soojal punasel põhjal, milline motiiv (garudalinnu kõrval) on ka üks genuiinseid batiki-motiive jaava mustrites.

Nõmmeots batikis on rikkalikkke värve ja tavalisele tahvelmaalile lähenevaid Kompositsioone figuraalmaali alalalt, peale selle motiive floorat ja faunast.

Mõnikord tundub puudu jäävat kompositsioooni keskendusest. Kogumõju ei tohiks olla laialivalguv, vaid enam komprimeeritud, ja seotud. Koloriidis on mulje terviklikum neis rahulikes maalides, kus on kinni hoitud ühest värviskaalast toon-toonis.

Batiki-sõpradele on sellel näitusel mõndagi huvitavat, mis peaks motiveerima nii külastusi kui oste.

Näitus jääb avatuks 28. novembrini.

EEVI END

Tõsteveteran suri Eestis

Tallinnas suri 5. novembril Antverpeni Antverpeni olümpiamängude hõbemedalimees tõstmises ja mitmekordne eesti meister kahekümnendate aastate alguses Ain Sillak (end. Alfred Schmidt) 74 a. vanuses.

Ta töötas vene okupatsiooni ajal Tallinna gaasitehase vahetusmeistrina. Ta maeti 14. novembril Rahumäe kalmistule.

Esindus esitas protesti

Teatavasti lükkas Stockholmi linnavalitsuse sisserännukomisjon tagasi eesti organisatsioonide palved üüritoetuse saamiseks. Kõigist põhjendusist hoolimata ja vastu Invandrarnämndi kantselei soovitust lükkas Invandrarnämndi enamuspartei — sotsiaaldemokraadid — häältevahekorras 5:4 vastu Esinduse Stockholmi osakonna palve tagasi. Sama saatus tabas ka E. Rahvusnõukogu ja Eesti Komitee avaldusi, kuigi ERN-ile aasta varem oli võimaldatud 12.000 kr. üüritoetus.

Invandrarnämndi otsuse peale esitas esinduse Stockholmi Osakond vastulause Läänivalitsusele, leides, et hästidokumenteeritud taotluse tagasilükkamine on diskrimineeriv eestlastele ning sihitud otseselt meie rahvusgrupi vastu. Meil on sama suur tarvidus oma keele- ja kultuurielu arendamiseks nagu igal teisel grupil. Kõigis võimalikes seoseis on rootsi suured demokraatlikul parteid rõhutanud kui väärtuslik on keele ja kultuurikeskuse vahel. Omeli käivad enamuspartei otsused risti vastu neile kinnitusile. Mainitud asjaoludel leiab Esinduse Stockholmi osakond, et Invadrarnämndi otsus on langetatud ebaõigel asjaolul, kuna arvesse pole võetud faktilist olukorda ega ka mitte neid erilisi vajadusi, millega uued kodanikegrupid siin maal kokku põrkuvad. Otsusest väljendub poliitiline kaalutlus ja selletõttu soovib Esinduse Stockholmi Osakond, et Läänivalitsus muudaks Invandrarnämndi otsuse postiivseks.

● **Grupp Toronto eestlasi avaldas tänu ülemaailmsete Eesti Päevade peakomitee esimehele Robert Kreemile auaadressi üleandmisega, mille oli kujundanud kunstnik Tamme ja tekstinud kunstnik Aksel Roosman.**

Noorteparlament Boråsis arutas uut maailmalaagrit

Eesti Skautlike Noorte Maleva Rootsis aastakoosolek ja Peakoosolek leidis aset tänavu Boråsis Pärnu lipkonna korraldusel. AK-le oli seekord ilmunud rohkem noortejuhte kui ühelegi varasemale aastakoosolekule vähemalt viimase kümne aasta jooksul. Peakoosolekul oli Maleva 88. hääleõiguslikust mandaadist esindatud tervenisti 84 mandaati. Koosolekud möödusid sel aastal vägagi sujuvalt j ja sõbralikus üksmeeles. Maleva juhi ks valiti tagasi üksmeelselt gdr Vir-ge Hint. Avaldati siigavat tänu Lend Läände ja Maailmalaagri toimkon dadele, selle suure panuse eest, mida tehtud tänavu nii skautluse kui ka kogu eestluse säilitamiseks ja edasi viimiseks.

Harilikult on peale Maailmalaagreid ja teisi suurüritusi märgata väsimust, mis annab tunda ka sügisel toimuvatel aastakoosolekutel, kuid tänavu polnud seda märgata ja osavõtjaid oli enamgi kui tavaliselt.

Seekordne aastakoosolek toimus Boråsi Pärnu lipkonna korraldusel. Aastakoosoleku pidulik avamine oli seekord eriti pidulik kuna pühitseti ka skautluse 60 aasta juubelit kaasakiskuvalt ilusa iseremooniaga.

AK lühidat jumalateenistust pidas maleva vaimulik skm. Martin Juhkam. Oli rohkesti tervitusi, telegrammiteel tervitas ka maleva populaarne vanem skm. Rein Kleitsman, kes seekord ei saanud ise kohale ilmuda.

Järgnesid töökoosolekud, kus kus koosoleku juhatajaks valiti skm. Ao Vaks. Esitati aruanded tööalade juhatajate poolt, millele järgnesid läbirääkimised. Eesti rahvuslike katsete väljakujundamise küsimus tekitas elavaid sõnavõtte. Pealelõunal tööalade erikoosolekutel arutati tööalade internseid küsimusi ja tehti plaane edaspidiseks tööks. Eriti rajurite erikoosolekust oli rohkeid osavõtjaid ja tehti hulk ettepanekuid ning sõeluti need põhjalikult läbi.

Õhtu viimaseks koosolekus oli Lend Läände III, Maailmalaagri ja Kanadas peetud Noortejuhtide konverentsi aruaandluseks. Skm. Richard Norvell andis ülevaate õhusilla kohta ja skm. Rein Asu Kotkajärve Maailmalaagri üle, kusjuures ülevaateid täiendati vastavate kitsasfilmi katkenditega. Maleva juht gdr. Virge Hint tänas Lend Läände reisitomkonda efektiivse reisi läbiviimise eest ja "andis üle" maleva nimel tänutäheks igale toimkonnaliikmele ühe puu Metsakodus.

Päeva lõpuks toimus AK pidu, kus kavas oli mitmeid huvitavaid esinemisi ja lõpuks tants. Kogu peo ajal näidati kõrvalruumides Eesti Päevade filme ja vahel oli filmivaatajaid kõrvalruumides rohkem kui pidulisi tantsupõrandal.

Pühapäeva hommikul toimusid gaiderite ja masterite koosolekud. Skautmasterite Kogu uueks esimeheks valiti skm. Gustav Ilves, kuna endine esimees skm. Rein Kleitsman palus end sellest amtist vabastada jäädes aga edasi maleva vanemaks.

Maailmalaagri koosolekul oli elavaid sõnavõtte. Otsustati pidada järgmine Maailmalaager Rootsis 1975. aastal. Kutsed selleks anti üle teistele malevatele juba suvel, kuid formaalne otsus langetati AK-l.

Metsakodu jääb tuleva Maailmalaagri asukohaks. Ettevalmistav toimkond oli teinud juba ettepanekud juurdeehitusteks väljatöötanud maleva juhatuse ülesandel. Arutati laagri struktuuri ja ilmet. Skm. Gustav Ilves andis ülevaate tehtud plaanidest ja samas kinnitati kõigile AK-st osavõtjatele rinda sinimust-valge herilane, mis on ettevalmistuste sümboliks. Plaanid oli välja töötanud ettevalmistav toimkond koosseisus: Gustav Ilves, Rein Asu, Ahas Loorand, Malle Antsmaa, Ao, Vaks ja Astrid Mölder. Toimkonda otsustati täiendada järgmistega: Heiner Erendi, Sven Hanson, Mart Kiiver, Andres Merelaid, Louis Mölder, Richard Norvell, Tiit Nurmela, Arnold Pundi, Sigrid Pödrus, Ingrid Tarkpea, Susanne Tomson ja Ao Vaks, Toimkonna kokkukutsujaks jääb Rein Asu.

Pärastlõunal toimus Maleva Peakoosolek. Koosoleku juhatajaks valiti skm. Sven Hanson ja sekretäriideks skm. Mart Kiiver ja skm. Ivi Erendi. Häältelugejateks ja protokolli kinnitajateks skm. Ao Vaks ja skm. Richard Norvell. Skm. Madis Gering Luges ette revisjoni komisjoni 1971. tegevusaruande ja tegi ettepaneku kinnitada maleva tegevus — ja majandusaruanded, Peakoosolek kinnitas need esitatud kujul. Mille järele vabastati Maleva juhatus vastutusest kalendriaastal 1971.

Peakoosolek võttis vastu kvalifiteeritud häälteenamusega mõningad muudatused maleva põhikirjas. Tegevuskava 1973. aastaks kinnitati mitmete muudatustega, samuti eelarve.

ESNMR juhatus ja toimkonnad valiti tegevusperioodiks 1973—1974 üksmeelselt valiti malevajuhiks gdr. Virge Hint, abijuhiks skm. Sven Hanson, majandusjuhiks skm. Louis Mölder ja sekretäriks Anu Blunt.

Hundude/hellakeste töötoimkond: Aino Miks, Ivi Erendi, Asta Sihiväli ja Irma Merelaid. Gaidide/skautide töötoimkonda: Tiit Nurmela ja Ingrid Tarkpea. Rajurite töötoimkonda: Mari Kiiman. Milvi Link, Alar Löbu, Andres Merelaid, Geeni Ojasoo, Rein Tarkpea, Heiner Valk. Majandustoimkonda Heldor Joa ja Harald Pödrus. Õppetöötoimkonda Aksel Ojasoo, Sigrid Pödrus, Susanna Tomson ja Ao Vaks. Revisjoni komisjoni: Olav Heinsoo, Taavi Triumph, Arnold Pundi ja asemikudeks Madis Gering ja Helvi Klement Reisitoimkonda Richard Norvell. Valimistoimkonda Rein Asu, Richard Norvell ja Karin Leetmaa.

Peale valimisi arutati Kanadas toimuvat Metsamärgi kursust eestlastele. mis leiab aset 1973. aasta suvel. Otsustati suhtuda sellesse kõigii positiivselt ja võimaluse korral saata mõni noorem juht sellele kursusele.

Gdr. Virge Hint valiti tagasi malevajuhiks.

Skm Mart Kiiver teates, et Viru lipkonna juhtkogu on otsustanud teha ettepaneku, et järgmine AK toimuks Eskilstunas. See ettepanek võeti vastu tugeva aplausiga.

Peakoosoleku lõpul tänas maleva juht Virge Hint Pärnu lipkonda ja eriti skm. Sigrid Pödrust suure vaeva eest mida oli nähtud AK korraldamisega. Samuti avaldati suurt tänu kahele lahkuvale juhatusliikmele skm. Rein Asule ja gdr. Malle Antsmaale, tänutäheks neile puud Metsakodus.

M. Santavuori SURNUD

HELSINGI — Soome tuntud kirjanik ja kolonel-leitnant Martti Santavuori suri Helsingis 8 novembril 71-aastasena. Ta oli sündinud 11. novembril 1901 Merikarvial.

Tema esimesed teosed, jutustuste kogud Rykementin vinttikoira (Rügemendi hurdakoer) ja Luurankotakki (Luukerekuub) ilmusid 1930 resp. 1931 Olavi Uoma nime all. A. 1933 avaldati tema esimene ajaloolline romaan Napue. Sellest ajast peale ilmus temalt rida ajaloolisi teoseid, nagu romaanid Petrus kirjuri (Kirjamees peetrus) I-III (1945—48), Sopivin hirteen (Paras poomiseks, 1959), Tuli ja purject (1964) j.t. Tema teoste loetelus esineb ka m.h. romaan Seiklus Narvas (Seikkailu Narvassa).

Martti Santavuori muugi kirjanduslik tegevus on viljakas. Ta on kirjutanud näidendeid ja noorsooraamatuid. A. 1958—64 oli ta Soome Kirjanikeliidu esimees ja liidu auliige aastast 1965. Ta oli ka ajakirjanduses tegev. Aamulehti juures oli ta kirjanduse arvustajaks.

Martti Santavuori omandas sõjamehe-kutse esiteks kadetikoolis ja hiljem kõrgemas sõjakoolis. Ta oli aastail 1939 ja 1956—47 kadetikoolis sõja-ajaloo lektoriks. Ülendati kolonel-leitnandiks a. 1942.

Soome Jatkusõjas oli Martti Santavuori Kannakse armee staabiülemaks ja peastaabi kantselei-päälikuks, 44:nda ratsabrigaadi, 44:nda tankidiviisi ja JR I pataljoni ülemaks. Talle on antud rohkesti teenetemärke, nende hulgas teisejärgu vabadusrist VR. 2.

A. 1948 siirdus Martti Santavuori tsiviiliteenistusse. Oli m.s. Helsingis elukindlustusseltsi "Sulama" peavastutav direktor.

Martti Santavuori

revidendiks, Sõjainvalidide vennasliidu asjaajajaks ja ajakirja "Sotainvalidi" peatoimetajaks.

Martti Santavuori oli eestlaste sõber. Veebruaris 1963 kuulus ta koos Aili Meriluoto, lauri Kettoneni, Martti Rauhalaga j.t. sellesse soome kirjanike seltskonda, kes külastas Välismaist Eesti Kirjanike Liitu Stockholmis (EPL/MR).

EESTI MAJA STOCKHOLM AB
Külastage
EESTI MAJA
WALLING. 34-I

Enne kui süttib RAMBIVALGUS

Teatrihuviline, kes kümme minutit enne etenduse algust ootusärevalt teatrisaali astub, end mugavalt istuma seab ja kavalehte uurib, ei mõtle tavaliselt sellele pingsale, tööle, mis eelneb igale esitatud lavastusele. Allakirjutanul oli võimalus kaasa töötada Pinna Stuudios Arvo Mägi komöödia "Päranduse" lavaletoomisel ja möningaid kilde sellest lavatagusest tööst tohiks ehk lugejalegi huvi pakkuda.

Pinnade lavatraditsiooni kolmas generatsioon — noor lavastaja Jüri Paul Jürgenthal, Paul ja Netty Pinna tütrepoeg.

Käsikirja kujud on vöörad ja tunduvad esimesel kokkutuelkul elututena. Autor on kohal, andes oma kaalukal tasasel viisil ülevaate näidendi sisust ja tegelastest. Järgneb lugemisproov, kus tükk kõigi osaliste poolt ette loetakse ja siis lavastaja Jüri Paul Jürgenthali kokkuvõte ja analüüs. Algaja ja amatöör kaasasolija mõtleb: mis sellest kõigest saab!

Järgmistel proovidel: seade. Vaatlus vaatluse järele võetakse läbi ja iga tegelase liikumissuunad ja -positsioonid määratakse kindlaks. Käed on kramplikult kinni tekstiraamatus, jalad markeerivad antud teid, midagi pole elu saanud, kuigi õhtuti kolme tunni ümber töötatakse.

Aeg läheb. Üks ja teine julgeb pikemaks või lühemaks ajaks loobuda tekstiraamatust ja näe! midagi hakkab kobamisi sündma, siin õige toon, seal liigutus, mis näitab, et mingi metamorfoos on aset leidmas. Noor lavataja juhib meid pingul ohjadega, kuid need on sõbralikult vateerilud ja ei tee kunagi haiget.

On kerge töötada sellise loomuliku autoriteediga varustatud inimesega, keda ilma küsimusmärkideta saab aktsepteerida sel lihtsal põhjusel, et temast hoovab teadlikkust ja küpsust mitte ainult ridadelt ja ridade vahelt lugemisel vaid ka head psühholoogilist võimet inimestega suhtlemises. Juhtimine toimub madalahäälestatuna seletuste, tagasihoidlikkuse zhestide ja julgustavate pealiigutuste abil.

Paranteesina peab mainima kui lõbusalt mõjub noore lavastaja kindel ja kõikumata rezhiiandmine oma kauaaegse lavalise praktikaga emale, kusjuures kõrvaltvaataja eriti tajub seda distsipliini, millega näitleja lavastaja soovidele allub.

Teatrisõpradele peaks tõsist röömu tegema, et eesti tuntuima teatridünastia Pinna liikmeid ka tulevikus teatri teenistuses on. Jüri Paul Jürgenthal, kes varem pole meie teatritööst osa võtnud, näib hindavat osaliste töötahet ja -oskust, kuigi kutselistest näitlejatest vaid Signe Pinna ja Jussi Romot on pika lavapraktikaga.

Kõneleme kutseliste teatritega võrreldes ebaharilikkudest töötingimustest, kusjuures eriti puudatakse lavaruumi tunnetamist. Teatavasti peetakse normaalses teatritöös võimalikult suur osa providest laval, meie olud võimaldavad harjutusi vaid suures toas ja ainult korraks — peaproovigi! — lava. Ja siis sobigu kõik — liigutused ja vahemaad, dekoratsioonid ja kostüümid, valgus ja grimm, proportsioonid ja perspektiivid.

Nädalad mööduvad, oleme koos kolm-neli korda nädalas. Puhkehetkedel keerleb jutt kostüümide, lavakujunduse, ringreisi ja ikka ja jälle napi aja ümber. Tekstiraamatud on kõrvale jäetud, töötame etteütleja abil. Ja näe, raamatukaante vahelt on päris elavad inimesed välja astumas kõigi oma vooruste ja vigadega.

Vaatad imetlusega osaliste peale, kes väsitavalt päevatöölt otse lava proovidele tulevad ja suudavad seda muudatust elavaks teha. Ja tajud jälle seda imelist teatri maagikat, mis teatud inimesi lojaalselt kutsub selle praegustes oludes täiesti tasumatu ja mitmeski osas tänamatu töö juurde.

Neid ridu kirjutades on "Päranduse" esietendus Stockholmis möödas, kus publik on oma arvamuse avaldanud ja arvustajadki oma mõtted paberile pannud. Etendust on aga võimalik näha Boråsis laupäeval 25. ja Göteborgis pühapäeval 26. novembril, Norrköpingis 2. ja Eskilstunas 3. detsembril.

LEA TREPP

Ameerika uusi relvi

UUDNE SPIOON on töötatud välja ameerika laboratooriumides. Tegemist on meetrilise läbimööduga objektiga, mis saadetakse välja lahingvälja kohale, kust ta võtab pilte ja saadab need tv-kaamera abil vastavasse keskusse. Katsetel on telespioon tiirelnud kuni 3 tundi õhus, olles sunnitud siis tagasi pööruma.

UUDNE RELV on väljatöötamisel USA politsei jaoks. See tulistab välja mingit kerget ainet, mis niitidena haarab rahvamasse ning halvab seda mõneks ajaks elektrishoki abil. Kui shokimõju kaob, ei teki inimesele mingeid komplikatsioone. Uut relva, mis kannab nime Taser, tahetakse valmistada politsei jaoks määratsevate jõukude korrale kutsumiseks. Selle väljatöötamine läks maksma 250.000 dollarit.

Eesti keele õpiring

Eesti keele õpiring asus oktoobri lõpul Rootsi Eestlaste Esinduses tööle keeleteadlase Kristjan Meikupi juhtimisel.

Algajaile asus oktoobri algul tööle fil kand Kristjan Meikopi juhatusel. Õpiringis teeb kaasa ka üks rootsi noormees (kihlatud eesti neiuga). Ringi tunnid toimuvad esmaspäeviti. Uusi liikmeid võetakse röömuga vastu.

JÕULUTERVITUSTE AKTSIOON

startis tänavu ühenduses Esinduskogu erakorraline koosolekuga 18. nov. See ei ole ühendatud üldise korjandusktsiooniga (neljandaga k.a.) milline rakendatakse juhatuse otusel novembrikuu lõpul ja toimub "jõulukingi" nime all. Esinduse majanduse huvides on vajalik mõlemate aktsioonide hea õnnestumine, milleks loodetakse aktiivset kaasabi kõigi heatahtlike kaasmaalaste poolt.

Eesti kunsti, kirjanduse, helilaatide ja käsitööde Vahenduse Keskus. Eesti kingid.

Välis-Eesti & EMP

Tullportsgat. 174
T-peatus Hornstull (keskm. väljapääs).
Tel. 08/84 09 55

Avatud ärip. kl. 10—17 ja laup. 10—14. Postiaadress: Box 2171 103 14 Stockholm.

Kasutage meie kodumaa pakkide vahendust!

Sovjet ei taha midagi teada lääne päritoluga ideoloogiast

N. Liidu juhtkonna ja kompartei silmis on suhtlemine läänega täiesti tervitatav ja positiivne — ent ainult teatud tingimustel ja suunas. Näiteks pole Sovjetil midagi selle vastu, kui üle piiri saabub kohale lääne tehnikat ja teaduslikke saavutusi, ent seda rohkem võideldakse igasuguste ideoloogiliste mõjude vastu. Samal ajal aga leiab kompartei, et Sovjetil endal on ainuõigus üle oma piiri levitada sotsialistlikku ideoloogiat kaugema sihiga teostada maailmarevolutsiooni. N. Liidu hoiak on seega ühtaegu defensiivne ja ofensiivne.

Alles hiljuti tegi välisminister Gromõko ettepaneku UNO-s, mille kohaselt tuleksid keelustada kõik televisioonisaated, mida tulevikus hakatakse saatma tehiskaaslaste kaudu teistesse riikidesse. Mõte on see, et iga vaataja saaks ise oma televiisoriga valida tehiskaaslaselt saadetavaid programme. Praegu sünnib ülekanne tsentraalselt.

Ja lähemal ajal algab Helsingis euroopa julgeolekukonverents, kus kahtlemata hakatakse debateerima ka "sildade ehitamist", nagu seda nimetatakse läänes. See eeldab lähemalt suhtlemist inimeste vahel üle riigi- ja ideoloogiliste piiride, ideede vahetust ja muud sellist.

Sovjet aga nimetab "sildade ehitamist" infiltratsiooniks ja halvemal juhul öönestustegevuseks, eesmärgiga kukutada sotsialistlikku korda ning asendada seda kapitalistliku süsteemiga.

Ideede vahetus üle piiride sünnib idablokis vaid sotsialismimaade endi vahel ja sedagi enamasti partei- ja valitsusetasandil. Ideoloogiliselt domineerivaks pooleks on N. Liit ja säält valvatakse erilise hoolega sotsialismi täiuslikku teostumist. Kõrvalearustajaid võidakse korrale kutsuda — näiteks nii nagu seda tehti Ungaris ja Tšehhoslovakkias.

Paradoksaalne on idablokis olukord, et ka sotsialismimaade endi piirid on kaunis läbipääsmatud — vastu Venemaad. Ka Poolast, Tšehhist ja mujalt V-pakti madest saabuvad eventuaalsed uuemad ideed on nähtavasti N. Liidule hädaohtlikud või parimal juhul kahtlased. Näiteks on N. Liidu oludes täiesti mõeldamatu sellise asi nagu vaba piirliiklus, nagu see praegu näiteks sünnib Poola ja Ida-Saksa vahel.

Seega võib öelda, et on olemas kaks "raudset eesriiet" — üks läänerriikide ja N. Liidu mõjusfääris olevate maade vahel ja teine vastu Venemaad ennast.

Sovjet sõlmib häämeelega kultuurivahetuse lepinguid läänerriikidega, võtab osa ühistest uurimisprojektidest jne. Ent on täiesti ekslik arvata, et areng tööstuslikus Sovjetühiskonnas ja samasuguses ühiskonnas läänes on identne — seda ei tohi sündida ideoloogilistel põhjustel.

N. Liidus ei tohi juhtuda midagi, mis kergendaks kodumaise kriitika tegevust või tiivustaks rahvuslikke iseseisvuspüüdlusi nõukogude paljurahvuslikus ühiskonnas. Idablokis ei tohi esineda mingisugust lõhestavat tegevust.

Ideoloogilist kontrolli N. Liidus on tugevdatud. Näiteks on vallandatud riikliku filmikomitee esimees Aleksei Romanov, keda asendati Filip Jermashiga. Partii juhtkond leidis, et repertuaar polnud küllaldaselt ideoloogiliselt "läbi valgustatud" ja ühesõnaga peeti filmiproduktsiooni kontrolli lõdvaks. Hiljuti said ka Moskva teatrid peapesu partilehe Pravda käest, kuna ideoloogiline kontroll oli olnud lubamatult lõtv.

Ja N. Liidus on muret ja ärevust ka akadeemikute ringkondades, kuna valitsuse otsuse kohaselt võidakse "ebamoraalseid" ja "mitteisamaalikke" teadlasi karistada. Neilt võidakse maksimaalselt eluks ajaks ära võtta nende akadeemilised kraadid ja tiitlid. Ja kuna nõukogude akadeemikule on tema positsioon ülimal määral sõltuv teaduslikust kraadist, siis selle kaotuse puhul on kadunud ka töökoht.

Varem võidi opositsioonilisi haritlasi tööhkohtadelt vallandada, kuid nad ei kaotanud kunagi oma akadeemilist kraadi. Uut karistust peetakse N. Liidus äärepealt hullemaks kui mitmeaastast tööl[illegible]agrit. Teadaolevalt pole seda veel kordagi kasutatud.

Omapärane on N. Liidu ühiskonnas asjaolu, et massmeediad kunagi ei avalda otseseid andmeid esineva opositsioonilise kriitika kohta. Tehakse hoopis nii, et parteajalehed polemiseerivad nähtuste kohta, mis nõukogude oludes kas on üldiselt tuntud, või siis võideldakse rohkem "üldsõnaliselt".

Nii on tegemist "ümberpöördud informatsiooniga", kusjuures esinevat opositsiooni ja selle ulatust võib niiöelda ridade vahelt välja lugeda parteiajalehtede artiklitest, mis on suunatud kriitikute vastu.

Näiteks kirjutab partiajakiri Kommunist esinevate probleemide ja häädaohtude kohta järgmiselt (tegemist on poleemikaga teatud välisriikide teoreetikute vastu):

— Kui demokraatlik see ka võiks näiliselt olla, on idee et "ühiskond peab end ise juhtima" tegelikult suunatud partei juhtiva rolli ja seega ka demokraatia vastu. Inimestele, kes omavad väheseid kogemusi poliitikast, võib see olla meelitav, kuna see näiliselt annab mulje, et juhtimine kantakse üle "kõikidele ühiskonna liikmetele". Ent tegelikult vähendab taoline idee masside rolli riigi juhtimisel, kuna neilt röövitakse poliitiline juht ja neid sunnitakse rändama pimeduses ja neid sunnitakse tegutsema plaanivastaselt.

Nii umbes funktsioneerib Sovjeti "ümberpöördud informatsioon", täpselt samu meetodeid kasutavad muuseas ka okup. Eesti parteihäälekandjad kui on vaja rahvast manitseda ja "korrale kutsuda". (EPL:JA).

Koguteos K.Pätsi 100-a. sünnipäevaks

Aastal 1974, 23. veebruaril möödub sada aastat Eesti Vabariigi presidendi Konstantin Pätsi sünnist, kes pärast Eesti okupeerimist vägivaldselt kodumaalt ära viidi ja suri Venemaa teadmatuses. Vabas maailmas tehakse ettevalmistusi iseseisva Eesti loomise poliitilise juhi ja ajaloolise isiku sajanda sünnipäeva väärikaks tähistamiseks.

Kirjastus Välis-Eesti & EMP on otsustanud sel puhul avaldada kapitaalse koguteose Konstantin Pätsi kohta. Varem on tema üle eesti keeles ilmunud kuus eriraamatut, mis kõik on raamatuturult kadunud ja mõned nendest. varem kodumaal ilmunud, muutunud bibliofiilseiks haruldusiks.

Kirjastuse informatsioonis öeldakse, et on kavatsus uuesti avaldada olulisi osi varem ilmunud K. Pätsi isikut ja poliitilist tegevust käsitlevaist teostest ning seda täiendada uudse ja senitundmatu materjaliga sõnas ja pildis, mille kogumiseks kirjastus on avaldanud vastava üleskutse.

K. Pätsi raamatu avaldamine toimub koostöös K. Pätsi omastega, Eesti Vabariigi välisesindajatega, organisatsioonidega, kellega tal oli otsene kontakt ja isikutega, kes seisid presidendile lähedal kaastöölistena Eesti riigi administratsioonis. Teose komitee ja tegevtoimetus on moodustamisel.

Peale selle mündib kirjastus K. Pätsi mälestusmedali, mis vastab rahvusvahelistele numismaatilistele normidele, kullas, hõbedas ja pronksis

Kolmandaks tuleb avaldamisele 40 minutilise kestvusega heliplaat Konstantin Pätsi teemal. See annab edasi helisalvestuses säilinud K. Pätsi kaks eestikeelset kõnet ja ka kolmanda — ladinakeelse — mis hiljuti läks eetrisse Lääne-Saksa ja Taani televisioonisaateis ühes Eestit käsitlevas programmis. Plaat on illustreeritud muusikalise ja sõnalise osaga president K. Pätsi teemal, nii et see moodustab kolmveerandtunnise aktuse tema mälestuseks.

Kirjastus palub saata soove ja nõuandeid ning informatsioone K. Pätsi kohta leiduvaist materjalidest aadressil Välis-Eesti & EMP, Box 2171, S-103 14 Stockholm või võtta kontakt telefonil 08/84 09 55.

Kodumaal suri kaks pedagoogi

Okupatsioonajalehtede teatel on 1. nov. Tartus surnud iseseisvuse ajal laialt tuntud eesti keele õpetaja ja õpikute autor Priidu (end. Friedrich) Puusepp, sünd. 1887.

Puusepp oli eesti keele õpetajaks Võru gümnaasiumis 1917—1922, Tartu õpetajate seminaris 1922—1932 ja selle sulgemisel Tartu linna 16. algkoolis 1932—1944. Nagu selgub järelhüüdeist, on ta 1944 a. sügisel uuesti Tartu õpetajate seminari eesti keele õpetajaks määratud, kuid juba 1946 a. sügisel üle viidud Tartu ülikooli vene keele õpetajaks ja hiljem vanemõpetajaks, millisel kohal ta teenis pensioneerimiseni a. 1953.

5. okt. on Tallinnas surnud veel end. Kuressaare ja Tallinna õpetajate seminari õpetaja **Aleksander Valsiner**, sünd. 1903. kes juunipöörde järel tegi karjääri ja kutsuti haridusminister Semperi asetäitjaks. Nagu järelhüüdeist selgub, olnud ta samas positsioonis ka evakueerituna Venemaale ja tagasi tulles teise vene okupatsiooni ajal kuni 1949 a. lõpuni, mil ta nimetatud Täiendus instituudi ja pedagoogika teadusliku uurimisinstituudi direktoriks. Pensionile läinud Valsiner a. 1965.

"Estonia" Rootsis

Rootsi ajakirjanduse teatel toimuvad Stockholmis Dramatenis 3. ja 4. detsembril Tallinna "Estonia" teatri balletitrupi esinemised.

5. dets. toimub esinemine Uppsala linnateatris ja 6. ning 7. dets. Södertälje "Estradis", millise intendent Harri Olt on külastuse organiseerijaks.

Programmis on "Mirakuloosne mandarin", "Carmen" ja "Luikede järv". Trupis on 38 inimest.

● Dr Maiu Särg lendas Göteborgist Bali saarele Indoneesias, kus ta veedab oma ametipuhkuse.

Eesti Päevade film esitamisele Scala teatris Stockholmis

Laupäeval 9. detsembril leiab aset Stockholmis Lend Läände korraldusel kauaoodatud Ülemaailmsete EestiPäevade Kanadas 1972 värvifilmide õhtu. Esitamisele tulevad mitmed parimad amatöörfilmid sellest eestlaste suurüritusest. Taas elustub vabadusmarss, laulupidu, esinemised Ontario Places ja valguspidu. Samuti eestlaste suurima õhusilla Lend Läände operatsioon. Need filmid on kõik värvifilmid. Varemmainitud filmidele lisandub veel "pealekauba" palju diskussioone tekitanud Kanada televisiooni tunnipikkune programm, seekord aga originaalses ametlikus värviversioonis. See film saabus mõned nädalad Kanadast Lend Läände käsutusse.

Selliselt avaneb nüüd pealinna eesti publikul võimalus tutvuda selle ajaloolise saatega mida näidati miljonitele kanadalastele ja ameeriklastele läinud suvel. Siin näeme kanadalaste vaatevinklist Ülemaailmseid Eesti Päevi, eesti kultuuri saavutusi ja ka põgenemise põhjust kodumaalt.

Etendused leiavad aset laupäeval 9. detsembril Stockholmi Scala teatri saalis Wallingatan 34 (Eesti Majas) alumisel korrusel.

Kuna etendused Norrköpingis ja Eskilstunas näitasid, et neid filme tuli vaatama rekordiliselt kaasmaalasi, otsustati etendust dubleerida samal päeval, kuid vaatamata sellele on karta siiski, et ruumist võib puudu tulla. Seepärast on kindlam varuda piletid eelmüügi korras. Eelmüüki teostatakse Eesti Majas, eelmüügi aegadest teatatakse hiljem EPL veergudel. Esimene etendus toimub kell 13.00 ja kordusetendus kell 15.30.

Peale filmietendusi on samal päeval kavandatud mitmeid kokkutuleikuid fotode vaatamiseks mälestuste ja reisipäevadel loodud tutvuste elustamiseks jne.

Näiteks tuleb USA suurest ringreisist" osavõtjatele omavaheline kokkutulek ringreisi piltide ja filmide vaatamiseks (ka sõbrad ja tuttavad on teretulnud).

Ka väiksematel tuttavate gruppidel, kel on soove peale etendust juua tass kohvi või süüa õhtussöök Eesti Majas on kindlam see ettetellida Eesti Maja perenaise juures telefonil 08/21 81 34.

Noortele, nii Eesti Päevadest kui ka Maailmalaagrist osavõtjatele korraldatakse noorte koosviibimine tantsuga, kuhu võivad arusaadavalt tulla ka teised eesti noored, kel polnud seekord võimalust Kanadas viibida. Ka sellest üritusest lähemalt hilisemas lehes. Andmeid saab muide ka Eesti Noortetööst Eesti Majas te. 08 10 68 07.

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

METSAKODU UUDISMAA
POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING
VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

Eestlased on ainuke vähemus Rootsis, kel on kaks korda nädalas ilmuv informatsiooni- ja uudisteleht päevaajakirjanduse tüübist, eestluse häälekandja

EESTI PÄEVA-LEHT

Seda eelist on eesti rahvusgrupil põhjust hoida üldise kogunemisega tellijaskonda. Rootsi ajakirjandusel on rasked ajad ja neile antakse riiklikku abi. Eesti ajalehte ei aita aga keegi muu kui eestlased ise. Seepärast on oluline, et

kõik eestlased on eesti ajalehe TELLIJAD

Helistage EPL talitusele tel. 08/21 84 46. Paneme Teile ajalehe käima. Või tellige otse kõikidest postiasutustest Rootsis ja Skandinaavias.

Richard Koolmeister:

Kujude võltsimine Rodosel

Juba vanasti leidus neid, kes kiitlesid oma olematute tegude ja saavutustega vöörsil. Neile üteldi: Hic Rhodus, hüppa siin, s.t. näita siin üles, mida sa suudad. See vanasõnaks kujunenud ütelus on pärit Aisoposelt (umbes 550 e.Kr.), kelle jutustusi eestlastele Tallinnas tutvustas Pühavaimu kiriku jutlustaja Georg Müller (1575-1606). Huvitavam aga vahest on filosoof Dion Chrysostomose (40-120 p.Kr.) "Rodose kõne", milles ta rünnab Rodose linnaisandate agarust suurte meeste austamist kujudega, mis on viinud neid väga libedale teele, nimelt kujude kirjade võltsimistele.

Olgu nüüd siin sellest pisut jutustatud.

Kunagi oli Rodos kuulus oma laevade, kunstivarade ja kunstnike poolest. Kuulsad on Rodose kujurid Athandoros, Hegesandros ja Polydoros. Veel kuulsamad on aga nende tööd, Laokoni ja Sperlonga kujude grupid. Laokoni grupp, mis on hästi tuntud, kujutab Trooja preestrit Laokoni koos oma kahe pojaga madude haardes.

Valminud on see arvatavasti 50 e.Kr., viidi Rooma ja avastati 1506 Tituse termis, asub nüüd Vatikani muuseumis ning koopia sellest Tartus. Sperlonga või Tiberiuse koopa marmorist monumentaalgrupid, millised avastati 1957 Rooma-Neapeli vahelise autotee ehitamisel, on alles rekonstrueerimisel.

Seitsme maailma imede hulka kuulus Rodose koloss, kujur Charse töö 285. See pronksist valatud kuju oli 34 m kõrge ja kujutas päikesejumalat Heliost. Kuju hävis 227 e.Kr. maavärisemise tagajärjel. Seitsmendal sajandil meie ajaarvamise ajal, müüdi see Edessa juudile, kes vajas 900 kaamelit, et seda viia Süüriasse sulatamiseks. Vähemtuntud on Farnese härg, mille antiikaegne koopia asub Neapelis.

Kuulsad on Rodose Afrodite kujud, neist vahest jutustan teine kord. Säilinud on hellenistlikust ja hilisemastki ajast skulptuure mida on võimali kimetleda nii sealses muuseumis kui ka püstiseisvaina ja kummuli lükatuina muuseumi õues. Pliniuse (23-79 p.Kr.) järgi oli Rodoses kokku 3000 kuju.

Huvi kujude püstitamiseks Rodoses oli suur. Taheti üles näidata sel viisil oma lugupidamist ja austamist teatud isikute vastu. Iga kuju oli küllalt kulukas ja koormav linna kassale. Küsimust lahendati aga viisil, mis äratas imestust, vöörastust, pettumust ja pahameetlki.

Iga kord kui sooviti kedagi austada, valis linna kõrgeim ametnik esimese ettejuhtuva kuju, mis oli juba varem kellegile pühendatud, lasi kõrvaldada endise inskriptsiooni ja asendada selle uue raidkirjaga. Nii vahetati kujudel lihtsalt nimed ning lugupidamine ja austus oli seega uuele isikule üles näidatud. Linnaisandate käitumine oli skandaalne, kuna see ei olnud tegelikult midagi muud kui kujude ametlik võltsimine. Imelikul kombel ei näinud Rodose linnaisad selles midagi halba ega lubamatut.

Rodose linna juhtkond õigustas oma imelikku teguviisi ja süüdistas arvustajaid sihilikkuses ja pahatahtlikuses. Niisugune oli nende seletus: Nad soovisid paljuid austada kujude kinkimise näol. Kujud olid kallid. Linnal oli aga palju vanu kujusid milledel puudusid nimed või millede nimed oli täiesti tundmatud.

Neid nad kasutasid. Pealegi olid need kujud paigutatud linnale kuuluvatele aladele ning sissekantud linna varade nimekirja, mis on küllaldane kinnitus sellele, et linn võib nende kujudega talitada oma äranägemise järele. Ja mis halba on selles, kui nad nõndaviisi austavad palkuid?

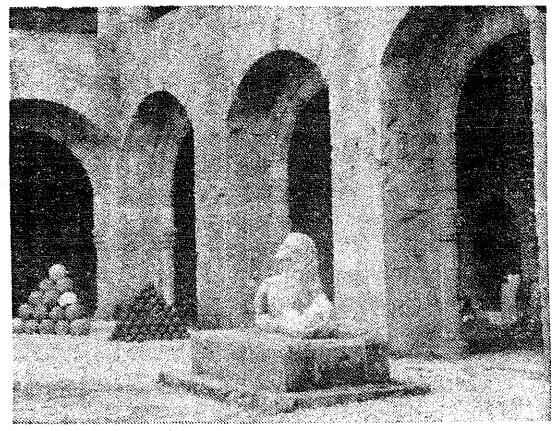
Selle seletusega ei jäänud rahule kreeka rändfilosoof Dion, kes oma Rodose kõnes aruvstab neid väga põhjalikult, teravalt ja irooniliselt. Olgu siinkohal toodud mõned mõtted tema kuulsast kõnest.

"Meie ohverdame jumalatele korrapäraselt. Aga meie võime seda ka teha ilma et me tõeliselt ohverdame. Me panema pärjad pähe, läheneme altarile, puudutame ohvrivilja ja teeme muud, mis kuulub ohverdamise kombesse. Me viime sama ohvrilooma Zeusi, Heliose ja Atena kujude ette, valame joogiohvrit ning kujutame endale ette, nagu oleksime kõgile neile jumalatele ohverdanud. Ja kes võib meid selles takistada?"

Edasi toob ta näiite altarist ja templist.

"Kuigi kõikidel jumalatel on teie juures altar ja tempel, ei ole võimatu, et soovite ühele jumalale püstitada senisest parema või koguni mitu altarit. Sel puhul on ju võimalik ühelt jumalalt tema pühamu ära võtta, või juba pühendatud altari teisele anda, või ka raidkirja muuta nagu see sünnib kujude puhul teie juures. Seletavad ju mõned, et Apollon, Helios ja Dionysos on sama jumal, ja ka teie mõtlete nõnda. Paljud ühendavad kõik jumalad ühe ainsa jumala alla ja nii on see üks-kõik, kas teie austate ühte või teist jumalat. Aga inimeste juures on see siiski teisiti, sest kes kellegile annab mis teisele kuulub, võtab temalt temale kuuluva. Eksimist jumalate vastu kutsutakse patuks, sama inimeste vastu ülekohtuks.

Kes jumalatele toob joogiohvrit, suitsutab või puudutab, ja kui ta seda tööb õiges meelsuses, siis on see suursugune ohver. Nüüd on tegelikult nõnda, et jumalad ei vaja kujusid, ohvreid ja muud taolist. Muidugi ei ole niisugused asjad asjatud, kuna need näitavad meie andumust ja meie meelsust.

Rodose muuseumis.

Mis puutub aga inimestesse, siis meie vajame pärgi, kujusid, auastet ja austavat mälestamist. Paljud on jäinud surma, et saada mälestussammast, nime hüüdmist heeroldi poolt, et jätta järgi tulevasele põlvele lugupeetud nime ja austavat mälestust. Sambad, raidkirjad, pronksist kujud on suursugu meestele midagi suurt, väärilne tasu vooruse eest, et koos tema kehaga ka mitte tema nimi ei kaoks. Need, kes harjutavad ja võistlevad ning saavad pärgi ja võidu puhul nimed kirjutatud kividesse Olümpi avõi Delfi mängudel, vaevalt näeksid seda vaeva, kui nad teaksid, et neile püstatatud kujud hiljem kellegile teisele osaks langeksid.

Kui keegi teie kujusid purustab ja teie altareid kummutab, siis peate teie teda jumalatuks. Võtab keegi kujult pärja, mis vaid üks või kaks päeva püsib, kuju määrib, kujult oda võtab, või koguni kiivrituti, kilbi ja ohjad kõrvaldab, siis annate ta teda kohe timukale üle, et ta teda karistaks kui pühamu teotajat.

Kui keegi seadusesambalt übe sõna välja kraabib, siis mõistate teie teda surma, ilma et te lähemalt uuriksite mis sõna see oli mida ta kustutas. Või kui keegi tungiks teie ruumi, kus te hoiate riiklikke üriküid ja kustutaks ainult "i" tähe ühelt seaduselt või silbi ühelt dekreedilt — siis käite teie temaga ümber nagu sellega, kes pühalt vankrilt on midagi ära kiskunud.

Ja nüüd olete teie kujudega samuti teinud. Kas nüüd see, kes kujult raidkirja kustutab teeb vähem kurja kui see kes seadusesambalt sõna kustutab? Kustutab ta ju terve otsuse austamisest ja teeb seda tühjaks. See on suurim pettus mida teie olete läbi viinud. Ma arvan, et ka kunstnik punastab selle häbiteo puhul. Rohkem on aga kurvastust, pisaraid ja pahameelt nende juures, kellede omaste nimesid teie nõndaviisi kustutate."

Seda ja palju muudki töi Dion oma kõnes sile. Kujude võltsimine aga levis ja seda tehakse veel tänapäevalgi. Aga nüüd juba teistsugustel motiividel.

KARINI kroonika:

VANAEMADE iludusvõistlus

LOS ANGELES (EPL) — Siin maal ei pruugi ükski naine tõesti mitte alaväärtuse komplekse tunda oma küpse ea üle, sest isegi 90-aastastel vanavanemadel on võimalus iludusvõistlusest osa võtta. Siinses nooblis Ambassador Hotellis, mille omanik on muide neeger jazzlaulja Sammy Davis Jr., toimus äsja ühel pühapäeva pärastlõunal "Senior Deauty Queen" (vanema põlve iluduskuninganna) valimine. See oli esimene selletaoline üritus Kalifornias üldse, mille kohta linnapea Sam Yorty, tuntud suur minoriteetide sõber, ütles, et see on "hea vanema põlvkonna hingele".

Kandidaate oli 500, kellest kuus higustavat kohtunikku välja sõelusid 75, siis 20 ja lõpuks ainult üheksa õnnest õhetavat finalisti. Vanusepiir oli 60-90 aastani. Loomulikult ei näidanud vaprad naised endid suurearvulisele, väga elavalt reageerivale publikule, supelkostüümides.

Nende ballikleidid olid enamuses tumedais ja tagasihoidlikes värves, konservatiivse daamiliku lõikega. Näojumestus oli hoolikas, samuti soengud, ei puudunud isegi valeripsmed.

Kõige vanem kandidaat, 90-aastane Etta Morrison, mööbukalt dekolteeritud pikkade käistega roosas sifoon õhtukleidis ja kohevas hõbehallis parukas (?), pääses finalistide hulka. Paljud kandidaatidest olid mugavalt tüsedad, mõned jalutasid poodiumil toetudes jalutuskepile, mõnda tuli toetada... Paljud olid saledad, päris tütarlapse figuuriga, nagu 62-aastane Towyna Thomas, endine "Ziegfield Follies" kuulsa revüütrupi tantsitar aastast 1929 ja käisid ettevaatliku graatsiaga.

Kandidaatide hulgas oli ainult kaks neegritari, 73 ja 60 aastat vanad. Publik, enamuses pensionärid ja naised muidugi (nägin osa üritust värvi televisioonis) reageerisid väga elavalt. Üks 80-aastane daam käratas isegi vihaselt ühele noorele TV-kaamerameehele kui see temale ette trügis: "Miks sa siit ei kao, noormees, sa pole ju mingi pensionär!" Mõned vanad inimesed tagusid eesistujaid oma lemmik-kandidaadile plaksutades.

Kuigi 90-aastane Mrs. Morrison oli suurfavoriit, osutus lõplikuks võitjaks 62-aastane blond lokilise "Madame Pompadour" soenguga Sue Soleman, endine lasteaia juhataja, kes näo poolest meenutas täiskasvanud Shirley Templet, kunagist lapsfilmistaari.

Ta oli sale, väga hästi jumestatud lihtsas oraanzh-roosas pikas kleidis. Talle pandi pähe sätendav diadeem, linnapea Yorty pidas lühikese kõne, kus ütles, et "vanus ilmneb eelkõige meie hingeelust mitte meie kehast". Vanaemast iludusekuninganna oli võistluse puhul kirjutanud isegi luuletuse, milles nimetas, et oma graatsiaga oli tahtnud alal hoida niihäst i hinge kui oma nägu. ("grace" riimib ju nii ilusasti sõnaga "face").

Ta sai tiitli "Californias First Senior Beauty Queen", hõbekarika ja prii nädalaajalise puhkuse oma abikaasaga, ühe kummivabriku uurimiste osakonna direktoriga, Hawaii saartel. Võitja 29-aastane tütar Karen koos oma kahe väikese tütre ja mehega olid kohal, kes oma ilusat vanaema tormiliselt kallistasid.

Värske iluduskuninganna läks alles möödunud aastal pensionile olles 17 aastat olnud lasteaia juhataja. "Minu abielu on kestnud 38 aastat ja romantika käib meil ikka edasi", ütles ta ajakirjanikele.

KARIN SAARSEN

Kreml: Ärge laske USA sõjalaevu sadamasse!

WASHINGTON (VES) — Ajakirja "U.S. News & World Report" kuulmist mööda on N. Vene katsunud mõju avaldada, et Lääne-Euroopa riigid sulgeksid oma sadamad USA sõjalaevadele.

N. Vene peaminister Kossõgin on saatnud sellekohased taotlused muuhulgas Itaalia ja Kreeka valitsustele. Itaalia uus peaminister Giulio Andreotti külaskäigul Moskvasse sai selletaolise soovituse Kossõginilt ja teistelt nõukogude funktsionääridelt. Andreotti oli venelaste taotluse tõkanud tagasi põhjendusega, et ka N. Vene kasutab teiste riikide sadamaid Vahemeres.

Maleanalüüs

Bonnieri kirjastusel ilmus uus raamatu tänavuse tähelepanu äratanud maailmameistrimatshi kohta Reykjavikis, kus Bobby Fischer troonilt tõukas Boris Spasski.

"VM-matchen 1972 Spasskij-Fischer" on tegelikult asjatundlik ning kergestiloetav analüüs matshi partiidest, millise autoriteks on malemeistrid Reedik End ja Erik Lundin ja maleteoreetik Allan Tocklin.

● **Londonis tähistas Inglismaa Eestlaste Ühingu kauaaegne esimees Väino Pärtel.**

Vähemuspress vastuvõtul

WASHINGTON (ME) — Washintonis korraldati vastuvõtt ja konverents vähemusajakirjanduse, nn. etnilise pressi esindajeile, kus anti ülevaade USA välis- ja kaubanduspoliitikast.

Konverentsile järgnevalt toimus pärastlõunal vastuvõtt Valges Majas, kus saabujaid lühikese sõnavõtuga tervitas president R. Nixon, kes hindas tunnustavalt USA rahvusgruppide tegevust ja etnilise pressi tööd. Viimaste esindajaid tutvustati seejärele presidendile ja ta abikaasale. Vastuvõtt järgnenud vestlusega kestis üle tunni aja. Eesti etnilise grupi pressiesindajatena olid kutsutud kohale New Yorgist "Vaba Eesti Sõna" toimetajaid H. Raudsepp, Balti Ameerika Komitee esimees H. Leesment Washingtonist.

Surm autokokkupõrkel

MONTREAL (EPL) — Montreali eeslinnas La Salle'is sai 3. novembril surma Mercier-sillal toimunud autokokkupõrkes 36-aastane eestlane Leonhard Helde.

Silla kõrgemas keskosas kaotas üks vastutulev autojuht kontrolli oma sportauto üle ja see tormas eestlase autole otsa. Helde auto purunes täielikult ja ta ise jäi raskete vigastustega meelemärkusetult autosse lamama. Ta toimetati ambulantsiga haiglasse, kus konstateeriti surma. Kokkupõrke tekitanud autojuht oli alkoholi tarvitanud. L. Helde, kes töötas General Foods tehases, oli teel tööle.

Vene kuld VOOLAB LÄÄNDE

LONDON — Moskvast on hakanud saabuma suuri kullalaadungeid Londoni ja Zürichi, kuna Kremlil tuleb tasuda vabast maailmast importeeritud vilja eest, mida tuli venelastel järgnevalt, nende tänavuse kehva viljasaagi tagatipuks, hädaga teha. Vene kulla müük maailmaturgudel arvatakse tõusvat käesoleval aastal üle 200 tonnile, mille väärtus töötab tõusta 2 miljardile rootsi kroonile.

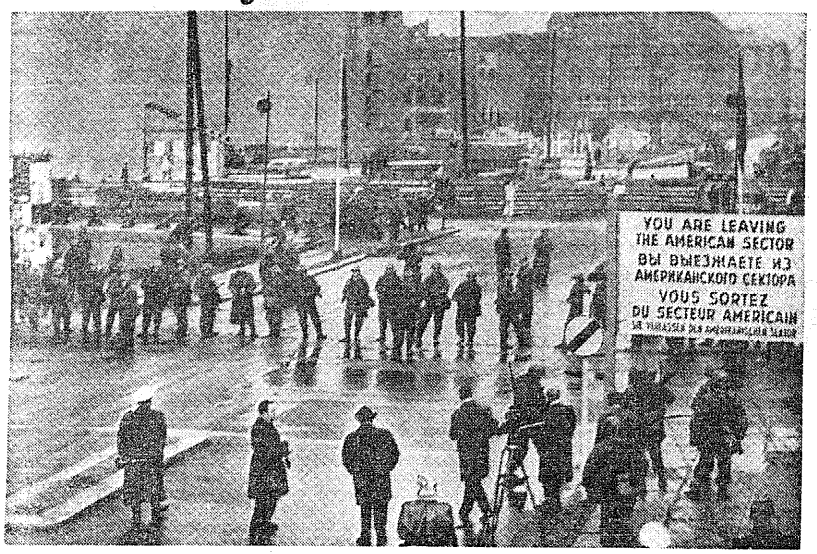
Väärismetalli-turgudel äritsejad usuvad, et venelaste kulla eksporteerimised viimasel ajal, koos nende tööstuslike teemantite ja mineraalide müügiga parandavad ja kosutavad Moskva majanduslikke raskusi, eeskätt põllumajanduslikke puudujääke.

Liinilennukitega on saabunud 25 tonni kullakange Venest Heathrowi lennuväljale. Teise väljasaatena 15 tonniline kullaeksport igal kuul saabub Zürichi. 8 tonni vene kulda viidi otse Ameerika Ühendriikidesse. Arvatakse, et kulla väljasaatmist Venemaalt tõstetakse veelgi suuremaks enne aastavahetust.

Venemaa ostab aastas kokku välismail 18,5 miljonit tonni leivavilja ja loomasööta hinnaga 773,3 miljonit inglise naela, milline kaubalepe lõpeb järgmise aasta juuniks. Moskva viljaost läänest jaotub järgmiselt: 11.000.000 tonni vilja USA-st, 5.000.000 tonni Kanadast, 500.000 tonni Prantsusmaalt, 400.000 tonni Rumeeniast ja 150.000 tonni vilja Lootsist.

Ka Hiinas on tänavu käes teravilja nappus. Alles hiljuti tehti Pekingist kiire sisseost 1.600.000 tonni viljale Kanadast (EPL/KP).

Suhted ja nende tulemused

Brandti-valitsuse poliitika on teinud võimalikuks läänesaksalastele piiratud ulatuses tsoonipiiriületamise, mitte aga idasaksalastele. Pilt üleminekukohast Berliinis.

BONN (EPL) — Lääne- ja Idasaka suhete paranemisega on tekkinud läänesaksalastele avaenud võimalusi reisida omaste juurde Ida-Saksamaale. Samal ajal on aga sellele järeleandmisele Moskva poolt sunnitud Ida Saksa valitsus alustanud kampaaniat, et idasakslased keelduksid vastu võtmast läänest külalisi.

Idasaksa kommunistliku partei häälekandja teatab avalikult, et et isikud, kes omavad ameteid riigiteenistuses või parties, ei tohi vastu võtta külalisi läänest. Lääne—Saksamaal arvestatakse, et sel viisil üksi lülitatakse kaks miljonit inimest välja võimalusest sugulastega kohata. Muidugi tuleb arvata, et aktsioon hirmutab ka teisi kodanikke, kes nendes funktsioonides ei ole.

Raamatukuu kirjandusõhtu

Eesti Kultuuri Koondise sügisese hooaja kirjandusõhtu korraldati pühapäeval, 19. novembril Stockholmi Eesti Majas. See läks UNESCO rahvusvahelise raamatuaasta tähe all, samaaegselt jälgides meie oma raamatuaasta traditsioone deviisi all: "Ükski kodu pole eesti kodu ilma eesti raamatuta!" Eesti Vabariigi Raamatuaasta tuli toime mäletavasti 1935. aastal eesti raamatu 400 aasta juubeli pühitsemiseks. Hiljem korraldati vaid iga-aastaseid raamatukuid.

Kultuuri Koondise eelteadete kohaselt toimus kirjandusõhtu UNESCO raamatuaasta tähe all, kuid seda teemat ei puudutatud üheski sõnavõtus või ettekandes. Allakirjutanu toob seepärast mõningat informatsiooni rahvusvahelise raamatuaasta eesmärkidest, niipalju kui mul seda hetkel käepärast on.

UNESCO kuulutas 1972. aasta rahvusvaheliseks raamatu, raamatukogude ja lugemiskultuuri aastaks deviisi all "Raamat igaühele!" Raamatuaasta tegevuskavas oli neli põhipunkti: raamatu trükkimine ja levitamine, kaasa arvatud raamatukogude tegevus; raamatuharrastuse ja lugemise soodustamine; hariduse ja rahvusvahelise koostöö edendamine raamat ukaudu; autorite ja tõlkijate ergutamine ning autoriõiguste kaitse.

Alaarenenud maades, kus tuntakse teravat puudust lugemismaterjalist, nähakse raamatuaasta peaeesmärki rahvusliku kirjastuste loomises ning raamatutoodangu suurendamises.

Vanades kultuurimaades on esikohal raamatupropaganda ja lugemise aktiviseerimise küsimused. Uurimused kinnitavad, et mida kõrgem on rahva kultsealaline kvalifikatsioon ja hariduslik tase, seda enam köidavad teda memuaarteosed, dokumentaaljutustused, reisikirjad ja teaduslik fantastika — science fiction. Raamat on lugemisel tõukejõuks, mis kutsub esile subjektiivseid reageeringuid. Mida suurem kunstilise väljendusjõuga raamat on, seda rohkem võimaldab ta lugejas subjektiivseid tõlgendusi, sest ta pakub igaühele uut vastuvõtmiseks ja läbielamiseks. Raamatul on juhtiv osa inimliku mõttetegevuse resultaatide säilitamisel ja edasi andmisel. Raamatu kui suhtlemisvahendi tähtsus peaks pidevalt suurenema.

Niipalju lühidalt UNESCO raamatuaastast. Raamat pagulasühiskonnas on eriti komplitseeritud olukorras. Poliitilises maapaos olemine nõuab meilt rahvusliikku teadlikkust ja tegutsemist üldhuvide seisukohalt rohkem kui tavalistes elutingimustes. Paguluses tõuseb Eesti Vabariigi raamatuaasta deviisi "Me tõus ja langus ühes raamatuga!" ideeline sisu ja kaugeleulatuv mõte erilise ilmekusega esile. Kirjandusel on paguluses peale otsese kunstilise ülesande samaaegselt teisigi elulisi ülesandeid. Olla sidepidajaks kõigi maailmakaarte suunas laiali pillatud kaasmaalaste vahel, olla eesti keele ja meele hoidjaks, olla kilbiks assimileerumise ohu vastu.

*

Kirjandusõhtu eeskavalise osa juhataid sisse EKK kirjandustoimkonna juhataja Kalju Lepiku lühikesed avasõnad, millele järgnes Kultuuri Koondise peasekretäri Elmar Pettai austamine ta äsjase 60-nda sünnipäeva puhul, millele meie elavalt aplodeerides kaasa elasime.

Eesti Algkooli õpilased Anne Kalberg, Aino Lepik, Katrin Meerits ja Pia Väin esitasid Juhan Liivi neli lühiluuletust. Nende ettekannetes oli püüdlusi tabada ja kuulajaile edasi anda poeedi kirjasõnades kätkevat meeleolu. Võime rõõmustada aktiivse "noore metsa" pealekasvu üle luulelausujate rindel.

Oma pikemas sõnavõtus juhtis Kirjanike Liidu esimees August Mälk kuulajate tähelepanu sellele, et me oleme oma igapäevases elus raamatu olemasoluga nii harjunud, et meie ei mõtle palju sellele, millise pika arengutee see saavutus inimkonna kultuuriloos on pidanud läbi tegema. Esialgsetest sõnamärkidest kivitahvlitel ja papüürusrullidel on tänu trükitehnikale jõutud raamatu massproduktsioonile ja globaalsele levikule. Edasi rõhutas kõneleja vajadust luua ühiskonnas kirjaniku loomingu paljundamisele ja levitamisele soodsad majanduslikud alused ja tingimused.

Luulet esitasid kirjandusõhtul veel Ilona Laaman ja Kalju Lepik. Kalju Lepiku ettekandeist jättis haarava mulje oma meeleolulise siirusega luuletus haigest lapsest ja emast. Ilona Laaman oma luuletuste esitamisel ei ulatunud kahjuks kuulajani saalis — kas liiga vaikse lugemise või monotoonsuse tõttu. Kuulaksime ta loomingut meeleldi kvalifitseerituimas ettekandes.

Proosakirjanikud Helmi Mäelo ja Arvo Mägi esitasid ilmekalt katkeid oma romaanidest. Helmi Mäelo luges kõige lähemail päevil ilmuvast romaanist "Homne päev" detailse lõigu peategelase Juuli Ökva elust 1942. aastal pärast küüditamist Siberisse. Kuulsime ta pingutustest seal elu seadmisel ja peavarju korraldamisel rasketel katsumisaegadel.

Arvo Mägi poolt esitatud katke oli võetud romaanist "Lippude vahetus", kirjeldades 1905. aasta revolutsioonisündmuste kajastumisi romaanikangelaste meeleoludes ja ettevõtmistes. Kuulasime neid katkeid huviga.

Kirjanikepaar Helga ja Enn Nõu äratasid nagu ikka tähelepanu ütlemisviisiga ja kompositsioonilise ülesehitusega. Sellega ei pruugi alati nõus olla, kuid nende püüdlused uudsuse ja värskuse suunas mõjuvad tunde-ehtsatena. Helga Nõu esitas kõnelemata kõnelusi romaanist "Palla poiss" ja Enn Nõu luges novellikatke kogust "Vastu vett".

Sedapuhku võtsid kirjandusõhtu eeskava täitmisest osa ainult sõnakunstnikud — kirjanikud ja lausujad. Oleme harjunud, et kirjandusõhtute sisustamisel sõnakustnike kõrval heli- ja instrumentaalsolistid on kuulajaile pakkunud meeldivat vaheldust ja sisulist mitmekesidust. Nagu kuuleme on sellest kaunist kombest loobumise põhjustanud majanduslikud kaalutlused.

See oli kindlasti ettenähtamatu juhus, et kirjandusõhtul esitatud palu iselcomustas minoorne toon: eluproosa tõsiduse vaim oli domineerivaks meeleoluks. Ei mäleta et nali või huumor sel õhtul oleks annud põhjust suutäiekski naeruks või mõne pala päikesepaisteline elurõõmus meeleolu liigutanud kuulja südant.

Traditsiooni kohaselt oli kirjandusõhtule kogunenud hulgaliselt kultuurisõpru. Loodame neidki kõiki — ja teisi lisaks! — näha Eesti Kultuuri Koondise järgmisel üritusel — laudkonna vaidlusõhtul 14. detsembril.

ED. REINING

Kohalik elu

BORÅS

Naisringi pidu

Traditsiooniline Boråsi Eesti Naisringi lõbus koosviibimine toimub laupäeval, 2. dets. Moderata Samlingspartieti ruumes, Skolgatan 21 algusega kl. 18.

Odava sissepääsu 16:- eest pakutakse hapukapsaid viineritega ning kohvi tordiga. Ei puudu ka tuntud Pilli-Juss, Justin Saluäär Göteborgist, kes hoolitseb meeleolu- ja tantsumuusika eest. Kogu aeg on käigus loterii nägusate käsitöödega. Osa võtta soovijaid palub juhatus registreerida hiljemalt kolmap. 29. nov. õhtuks telefonidel: 13 80 01 (Tamm), 13 05 25 (Aarne) ja 033/13 10 66 (Paet).

Korraldajad loodavad, et iga-aastane rohkearvuline publik meid ka tänavu ei unusta ja ütleb ühtlasi kõigile teretulemast.

GÖTEBORG

Naisringi jõulumüük

Göteborgi Eesti Seltsi Naisring korraldab 2. ja 3. detsembril jõulumüügi loteriiga. Kohviserveerimine küpsistega. Algus mõlemal päeval kell 11 ja lõpp kell 18 Eesti Majas (Drottninggatan 27) Eesti Seltsi ruumides. Teretulemast!

GÖTEBORG

Juubelipidu

Hiidlaste-saarlaste 10-aastane juubelipidu toimub laupäeval, 27. jaanuaril. Nimetatud viimast laupäeva jaanuaris palutakse juba aegsasti reserveerida. Juubel on küll väike — aga tung "piule" tugev. Lähemat informatsiooni hiljem.

STOCKHOLM

Ühisabi Naisringi

koosviibimine toimub neljapäeval, 30. novembril kell 18 Eesti Majas. Kavas: Kaarel Sõmermaa näitab diapositiive Ameerika Läänerannikult. Teretulemast liikmed ja ka külalised.

STOCKHOLM

Esinduse Naisringi

järgmine kokkutulek toimub teisipäeval, 28. novembril kell 18 Esinduse ruumes, Sandhamnsgatan 1. Ka uued liikmed on teretulnud!

UPPSALA

Lõbus pidu

Uppsala eesti üliõpilaskond korraldab laupäeval, 25. nov. kl. 19 lõbusa peo. Registreerimine ja lähemad teated tel. 018/11 47 24 (Jüri Romot), 018/10 76 53 (J. Raag) ja 018/14 69 36 (Katrin Hint).

Kõik teretulemast lõbusale üliõpilaste peole!

Eskilstuna eesti pensionäride pidu

Eskilstuna eesti pensionäride pidu toimus eelmisel laupäeval Moderata Samlingspartieti ruumes. Peo avas ühingu esinaine Johanna Popp, paludes hetkelise püstitõusmisega mälestada hiljuti surma läbi lahkunud liiget Feodor Saartoki.

Edasi andis pr. Popp ülevaate Eesti Maja hankimistööde arengust ja raskustest. Küsimus leidis osavõtjaskonna poolt elavat arutamist ja projekti suhtuti positiivselt. Arutati mitu korda aastas võiks pensionäride ühing ruume kasutada jne. Järgnes heatujuline koosviibimine lõunalauas. Paul Rei luges pala õpetajannasse armunud koolipoisist ja ühislaule ning jalakeerutust saatis akordeonil hr. Neiman.

Lahkudes loodeti üksteist taas näha juba laupäeval, 25. nov. kl. 19 KFUM ruumes Kriebsensg. 13, kus teatavasti toimub eesti organisatsioonide sügispidu, mille pääsmed olid juba nüüd müügil. (EPL/EV).

● Viis Ameerika arsti saadeti Põhja-Vietnami selgitama sealsete sõjaohvrite ja põgenike abistamisvajadusi senati juriidilise komitee põgenike alamkomisjoni esimehe senaator Edward Kennedy korraldusel, vaatamata sellele, et Usa välisministeerium ei pidanud õigeks delegatsiooni saatmist vaenlase maale enne vaherahu sõlmimist.

Ilmar Arens 60-aastane

Tuntud õigusajaloolane ja publitsist Ilmar Arens saab 29. novembril 60-aastaseks.

Juubilar sündis 1912 Pärnumaal Hallinga vallas "Kuninga" Anni talus. Lõpetas gümnaasiumi Vändras 1932 ning pärast kaitseväeteenistust töötas ajakirjanikuna Pärnus ja alates 1935 kindlustusinspektorina Tartus, asudes samal ajal õppima Tartu ülikooli õigusteaduskonda. 1941 jaanuaris lõpetas ta ülikooli cum laude. Kordas eksamid sama hindega 1942 ja kutsuti septembris samal aastal prof. Jüri Uluotsa juurde teadusliikuks edasiõppijaks Eestimaa ajaloo õiguse alal.

Esitas magistritööna "Waccua Cunnica" — vakuõigusliku uurimuse Lääne-Pärnumaal 16. sajandi alguses. Siirdus aprilli lõpul 1943 Tartu ülikooli teadusliku ekspeditsiooni koosseisus Peipsitaguseid eesti asundusi uurima, millisest tööst võttis osa kuni septembrikuu lõpuni 1943.

Pärast seda töötas teadusliku stipendiaadina vastava aruande koostamisega Tartu, Riia, Tallinna jt. linnade arhiivides ja raamatukogudes. Kutsuti 22. mail 1944 Aktuaalse Ajaloo Arhiivi juhatajaks ja E. Aktuaalse Ajaloo Peakomitee sekretäriks Haridusdirektooriumi juures Talllinnas, jäädes edasi ka Tartu ülikooli õppejõudude koosseisu.

Põgenes Tallinnast 22. septembril 1944 Saksamaale ning sai stipendiumi Heidelbergi ülikoolilt teadusliku töö jätkamiseks. Promoveerus esimese välismaa üliõpilasena Lääne-Saksamaal pärast II Maailmasõda, 16. dets. 1946.

Oli samal ajal ja ka hiljem juhtivalt tegev Balti üliõpilaste keskorganisatsioonides, ning kuulus 1946-48 rahvusvahelise akadeemilise ajakirja "Scholari" toimetusse. Asunud ajutiselt novembrikuus 1948 teadusliku ülesandega Rootsi, Uppsala ülikooli juurde, oli ajutise tervishäire tõttu hiljem takistatud oma Saksamaalt USA-sse emigreerunud perekonnale järgima.

Arens leidis Rootsis algul 6 aasta vältel kasutamist kindlustusseltsides tehnilise tööjõuna ning töötas selle järele 8 aastat Rootsi Rüütlimajas toimetuse abijõuna koguteosele "Äldre svenska frälsesläkter", I-II (Vanemad Rootsi vaba-suguvõsad). Alates 1. juulist 1964 kuni tänaseni töötab Rootsi Riigiarhiivis eriülesandega Nordiska Museeti poolt 16-18. sajandite kohtuprotokollide läbivaatamise, ekserpeerimise ja töötlemisega etnoloogilisest ja õigus-etnoloogilisest seisukohast. On avaldanud mõningaid uurimusi ka sellelt alalt.

Kutsetöö kõrval on Arens olnud tegev loengute pidamisega Eesti Teadusliku Instituudi Rootsi raames 1953-1964 ning ka väljaspool. On seni avaldanud ca. 80 uurimust ja suuremat teadusliikku artiklit mitmeis (6) keeltes, Eesti ja Põhjamaade õigusajaloo ning keskaja ajaloo alalt. Mitmeid suuremaid töid loodab A. veel lähemail aastail lõpule viia. On 1948.a. Heidelbergis alustatud ning seni ilmuva teadusliku seeria "Estonian Science in Exile" toimetajaks.

Akadeemiliselt kuulub juubilar korp. Sakala vilistlaskonda.

Juubelil õnnitlevad akadeemilised sõbrad, ajakirjandus, kuhu ta aastate jooksul usinalt on kaastööd teinud eesti ajaloo valgustamiseks ja populariseerimiseks ja kolleegid lähedalt ja kaugelt.

METSAKODU UUDISMAA
POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING
VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

†

Õnnetu surma läbi
varalahkunud

Kalle Volbek'it

mälestavad [illegible]buses

ARVO

†

Mälestame kurbuses tüürimees

Juhan Aleksander Köuts'i

Lahkus jäädavalt oma teenistuskohuste täitmisel Immingham is 12. novembril 1972.

M. S. "BECKY"
kapten, juht- ja meeskond
COMP. MARIT. VIRONA S. A.

†

Head sõpra

Jaan Kuusk'e

mälestavad

SIW ja HARRY

†

Armas

Jaan

tänan kõige eest!

JOEL

Avaldame suurimat tänu kõikidele sugulastele, sõpradele ja tuttavatele, kes meie armsa isa

Johannes Mei

viimsele puhkepaigale saatmisest nii soojalt ja rohkearvuliselt osa võtsid.

LAPSED

Leinateateid

Los Angeleses, USA-s suri 5. novembril Alviine Johanna Hiir, n-na Kangro, sünd. 9. septembril 1888 Tartumaal.

Patersonis, New Jersey osariigis, suri 10. novembril Albert Lind, sündinud a. 1923 Vändras.

Minneapolises, Minnesota osariigis suri 3. novembril Oskar Sassian, sündinud 18. märtsil 1897.

†

Armast

Ernst Arras't

* 27.07. 1908 Tallinnas
† 20.11. 1972 Mölndalis

mälestavad valusas leinas

POEG

ÕDE PEREKONNAGA

—

Matusetalitus toimub laupäeval, 9. detsembril kell 13 Helga Korsets kabelis Kribergi kalmistul Göteborgis.

†

Minu armas abikaasa

Tüürimees

Michail Lootus

* 1.04. 1921 Saaremaal
† 24.10. 1972 Kanadas

Leinavad

ABIKAASA

SUGULASED

Saaremaal

SÕBRAD

Norrköpingis

PEREKONNAD NIITSOOD

Lidingöl

Vara lahkunud armast abikaasat

Liidia Tohv'i

mälestab kustumata leinas tema esimesel surma aastapäeval 29. nov.

KARL

Koos sammusime pikka elurada
Meid tormid pole suutnud lahutada.

Nii see ka jääb — ei saastad seda muuda.

Pühapäeval annab Stockholmi Eesti Naiskoor kontserdi Södertäljes.

Naiskoor Södertäljes

Sügishooaja suurema muusikalise üritusena toimub pühapäeval 26. novembril kell 15 (mitte kl. 14 nagu varem teatatud) Södertäljes vanas ja heaakustilises St. Ragnhildi kirikus Stockholmi Eesti Naiskoori kontsert. Sellel on solistina kaastegev Celia Aumere (viiul), keda pole nähtud esinemas enam aastaid ja kelle kunsti austajad sellel kontserdil võivad kuulda C. Aumere esituses G.F. Händeli E-duur sonaati.

Vokaalsolistidena esinevad Helvi Klement (sopran) ja Koidu Ventser (alt). Muusikalise saate eest hoolitseb Södertälje muusikadirektor Ynge Sirén (oreli ja klaver).

Kava selleks kontserdiks on koostatud mitmekesine ja huvipakkuv — klassikaliste autoritena on esitatud J. Bach, G.F. Händel, G. Fauré ja J. Sibelius ning eesti autoritest Artur Kapp, Adalbert Virkhaus, Lembit Avesson ja Kalju Raid.

Stockholmi muusikahuvilistele, kes kasutavad 50-kaarti, on soovitatav tarvitada lokaalrongi, mis väljub Stockholmi C-st kell 13.44. See rong jõuab Södertälje C-sse kell 14.30 (ümberistumine Södertälje Södras!).

Korraldajad paluvad kontserdile pääsuks lunastada kavalehed, mille hinnaks kr. 5:.

Kontserdi korraldajaks on Södertälje Eesti Kogudus, kes kõigile muusikasõpradele nii Södertäljes kui ka Stockholmis ja selle ümbruskonnas ütleb südamliku teretulemast!

KIRIKLIKE teateid

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Jakobis surnutepüha liturgiline jumalat. 26/11 kl. 15, kog. öp., armulaud, solist Raimund Raidve, laululehed. Lahkunute mälest. kirik küünaldega valgustatud. Armulauale registr. kuni viis min. enne jumalat. algust.

BORÅS: Carolis surnutepüha jumalat. 26/11 kl. 15, öp. Kodres, armulaud, laululehed.

ESKILSTUNA: Forsi kirikus jumalat. 26/11 kl. 14, praost Koolmeister, armulaud, laulur., orelil R. Heinmets. 1973 a. leeriõpetus.

GÖTEBORG: EEL K Gbg-Lääne-Rootsi kog. surnutepüha jumalat. Kristiines 26/11 kl. 14, öp. Kool, armulaud, laululehed, orelil PG Strömberg.

GÖTEBORG: Ev. lut. Gbg kog., St. Paulis surnutepüha jumalat. 26/11 kl. 14, öp. Wilund, solistid Ann-Christine Wilund ja A. Peets, armulaud. laululehed, orelil L. Lindblom.

HALMSTAD: Olaus Petris surnutepüha jumalat. 25/11 kl. 16, öp.Kool, armulaud, laululehed, orelil pr. Siilak.

UPPSALA: Mikaelis surnutepüha jumalat. 26/11 kl. 16, praost Aunver, armulaud, laulur.

ROOTSI RIIGIKIRIK

STOCKHOLM: Hägersteni Uppenbarelsekyrkan, 25/11 kl. 17 surnutepüha jumalat., öp. Ködar, armulaud.

EESTI AP. ÖIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik, 26/11 kl. 11 surnutepüha liturgia ja hingepalve, ülempr. Nael.

SOOME ORTODOKSKIRIK

NORRKÖPING: St. Olai kabelis, Trozellig. 16 liturgia eesti ja soome keeles 26/11 kl. 11.30, ülempr. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Brävallag. 11, 26/11 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat., H. Vahtrik ja Allan Laur, soolo- ,duett- ja koorilaule. Pärast jumalat. kog. tund. 28/11 kl. 19 lauluharjutus.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, 26/11 kl. 15 jumalat., A. Söderlund, C. Loogna.

ESKILSTUNA :Eskili kirik, Båtsmansg. 7 jumalat. 26/11 kl. 14, E. Jogur j.t.

GÖTEBORG: Blå Bandeti saalis, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 26/11 kl. 11, V. Kubja.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kunsg. 26, jumalat. 26/11 kl. 13, E. Medri j.t., ohver välismisjonile. Betania, Bråddg. 54, palvet. 25/11 kl. 17.

Kohalik elu

GÖTEBORG

Narva SK pidu

Narva Spordiklubi traditsiooniliselt tore ja lõbus pidu toimub Eesti Majas, Drottninggatan 27 laupäeval, 25. nov. algusega kl. 20. Sissepääs nagu tavaliselt 10:-, mille eest pakutakse suupisteid ja tantsu moodsa diskoteekmuusika saatel. Narva SK juhatus loodab rohkearvulist osavõttu ja ütleb kõigile teretulemast.

STOCKHOLM

Pensionäride kokkutulek

Pensionäride ühingu liikmete jõulukokkutulek toimub esmaspäeval, 11. dets. kell 12 täpselt Eesti Majas, Wallingatan 34. Vaimulik osa peapiiskop Vrem, solist Aarne Viisimaa, klaveril Helga Andreen. Jõuludeklamatsioon Maria Kalbek. Jõululaud, hind 20:- isikult. Ka külalised on teretulnud. Etteregistreerimine on tingimata vajalik ja kohustuslik enne 8. dets. tel. 38 68 60, 81 53 73 või 26 58 22.

Nõupidamine LONDONIS

LONDON (EPL) — Järjekordne Balti riikide esindajate nõupidamine Londonis leidis aset Läti saatkonnas 7 novembril s.a., millest võtsid osa Läti esindaja T.V. Ozolins, Leedu esindaja V. Balickas ning Eesti esindaja A. Bergman.

Teiste asjade hulgas arutati sellel nõupidamisel ka Euroopa julgestuskonverentsi küsimust.

KOOLI JÕULUPIDU

Stockholmi Eesti Algkooli jõulupidu toimub pühapäeval, 10. dets. kell 14 Skanstulli gümnaasiumi ruumides, Bohusgatan 26.

Kavas laste ettekandeid ja jõulunäidend "Unenägu", mille autor ja lavastaja Ao Vaks. Autor on näidendisse põiminud laulu ja tantsu ning ka mitmeid põnevaid üllatusi.

Näidendis on kaastegevad peale kooli ansambli Ilmar Loorand, Uno Tönissoo ja Siiri Kriisa. Alati leidlikud ja värvirikkad dekoratsioonid Roman Välilt. Kostüümid A. Vaks ja heli ning muusika Madis Gering.

Pääsmed: Koolieelikulle vaba, õppivale noorsoole kr. 2:- ja täiskasvanuile kr. 10:-.

Maiustustekotti saab tellida hiljemalt 6. dets. kooli kantseleist, Brunnsgatan 11, tel. 10 64 26.

Teretulemast kõigile!

● **Göteborgi Sahlgreni haigla sotsiaalmeditsiinilise kliiniku sotsiaalarstiks on nimetatud dr. Hugo Köhler.**

Eestis suri 1. oktoobril Olga Milli, n-na Kaun.

Möbleeritud 1-toaline

korter

Stockholmi kesklinnas välja-üürida. Vast. "Korter" all, EPL, Box 667, 101 29 Stockholm 1.

Otsitakse

Bodo Jungerman'i sünd. 1920,
Erich Külavee'd, sünd. 1920,
Heino Reinoja, sünd. 1924.
Teat. EPL toimetusele või Helmut Eerma'le, Oxledsvg. 119, 433 00 Partille.

Ilmusid:

Karl Ristikivi

Sellid

Lasteraamat
Hind kr 14:80

Helmi Mäelo

Homme päev

Romaan
Hind: k. kr 30:—
br. kr 22:—

EESTI KIRJANIKE KOOPERATIIV

Eesti Kirjanike Kooperatiiv
Fack 1, 220 03 Lund 3
Postgiro 43 37 71-3

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Rootsi televisiooniprogramm

TV Lördag

9.00 Benny. Färg. 9. Benny och flickan i källaren.
9.15 Möte med motormän. Färg. BMC-ägare möter tillverkare och marknadsförare. Herbert Söderström.
9.45 Start 3.Färg. Engelsk fortsättningskurs för vuxna.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.00 Jukka Leskisen trio. Jukka Leskinen, piano, Kari Puustjärvi, basso, Pekka Lehtosaari, rummut.
Jukka Leskinens trio. Sång och musik med Jukka Keskinen, piano, Kari Puustjärvi, bas, och Pekka Lehtosaari, trummor.
10.30—11.00 40-vuotias nainen. 40-vuotiaitten asema yhteiskunnassa, niin maaseudulla kuin kaupungissa.
Kvinna, 40 år. De 40-åriga kvinnornas ställning i samhället — på landsbygden och i staden.
11.30 Nationalekonomi II. 12. Handel och utveckling.
11.50—12.10 Nationalekonomi II. 13. Handelspolitik för utveckling.
15.30 Start 3 .Färg. Engelsk fortsättningskurs för vuxna.
15.45 Helgmålsringning. Färg. Från Habo kyrka i Västergötland.
15.50 Tipsextra. Färg. Lars-Gunnar Björklund och Fredrik Belfrage.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Aktuellt i veckan. Färg. Textat.
18.25 Strapetz. Färg. Tack- och a'jö-ställning med Lars Berghagen, gäster och överraskningar.
19.10 Morokul. Färg. Svensk-norsk hörna med Lennart Hyland.
20.00 Krig och fred i djurens värld. Färg. En amerikansk film om bl a aggressioner hos måsar, apor, fiskar, hjortar och andra djurarter.
20.30 Brödbärerskan. Färg.
I rollerna: Martine Sarcey, Sim, Philippe Leotard.
21.00 Aktuellt med TV-Nytt, sport, väder.
21.30 Norsk-svensk hörna. Färg. Morokul med Lennart Hyland.
23.00 ca TV-Nytt, väder.
23.05—23.55 ca Cannon. Färg. 3. Spökstaden.

TELEVISION 2

15.35 Direkt onsdag. Färg. Textat.
16.10 Onedin-linjen. Färg. 8. Återkomsten.
17.00 Hästarna på heden. Färg. Om små ruggiga russ från Gotland. Textat.
17.25 TV-Nytt, väder.
17.30 Babar den lilla elefanten. Färg.
17.35 Mathjulet. Färg. Gösta Ekman och Gabrielle Karlsén.
18.00 Ursäkta! Färg. 9. Affären.
Ellis Jones, Hugh Paddick, Roy Barraclough.
18.30 KLK till PTX. Färg. Tredje och sista delen av den österfyska långfilmen Die Rote Kapelle.
19.30 Rapport med TV-Nytt, väder, sport.
20.00 Förargelsens hus. Färg.
Cyril Cusack, Kenneth Griffith, Wendy Hiller, Roy Dotrice.
20.30 I skuggan av . . . en veckoaktuell händelse eller person. Färg.
21.00 Order att döda — engelsk film från 1958. Regi: Anthony Asquith.
I rollerna: Eddie Albert, Paul Massie, Lillian Gish, James Robertson Justice, Irene Worth.
22.45 TV-Nytt, väder.
22.50—23.50 Bordtennis. Scandinavian Open i Borås. Bengt Grive.

TV Söndag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.00 Uutisviikko.
Nyhetsveckan.
10.20 Pertsa ja Kilu. IV osa: Ratkaisu. Väinö Riikkilän nuorisokirjan mukaan salapoliisisarjaksi sovittanut ja ohjannut Vili Auvinen. Lavastus Lauri Elo, musiikki Leonid Bashmakov.
Pertsa och Kilu. Ungdomsserie i fyra delar om två pojkars jakt på smugglare, efter en bok av Väinö Riikilä. 4. Avgörandet.
10.45 Mistä tulemme? Mitä olemme? Minne menemme? Ensimmäinen osa: Maailman synty. Suunnittelu Olli Alho, Pekka Suhonen ja Timo Hämäläinen.
Varifrån kommer vi? Vad är vi? Vart är vi på väg? Kulturhistorisk serie i åtta avsnitt. Del 1. Världens uppkomst.
11.00—12.15 Högmässa från Tegs kyrka i Umeå. Färg. Efter högmässan: Samtal på kyrkbacken.
12.30—13.00 Våra massmedier. Bild och verklighet.
13.45—14.45 Regionalt: Debatt om kollektivtrafiken i Västsverige. Färg.
14.10—14.45 Regionalt: Från Sant Sigfrid till Olof Sundby. Färg. Bilder från ett jubilerande stift.
14.50 Insyn: Högt spel i Håbo. Färg. Sinnena är i uppror i Håbo, en kommun utanför Enköping. Sören Larsson och Lars Sindeby undersöker orsakerna till upprördheten.
15.20 Möte med motormän. Färg. BMC-ägare möter tillverkare och marknadsförare. Herbert Söderström.
16.00 Filmtimmen. Prinsen och tiggargossen. Tjeckisk film.
17.00 Ton och tanke. Vi hälsar på hemma hos Moses Pergament.
17.20 Roslagsår 2. Färg. Dagboksteckningar från sommar till vinter av Gunnar Brusewitz och Boris Engström.
17.50 Start 3. Färg. Engelsk fortsättningskurs för vuxna.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-Nytt, väder.
18.05 En arbetarby vid Norrlandskusten. Film av Sune Jonsson om ett sågverk på 1920-talet och dess människor.
18.30 Resa in i insekters värld. Färg. Med hjälp av microfotografering får vi i den här filmen från ABC följa med in i den oerhört art- och individrika insektsvärlden.
19.30 Dra en låt! Musikalisk frågelek med Johan Sandström. Färg.
20.15 Röda rummet av August Strindberg. Färg. Del 6.
I rollerna: Grynet Molvig, Stefan Ekman, Keve Hjelm, Åke Fridell, Alvar Anil, Per Ragnar, Gustav Hiort af Ornäs, Jan Blomberg, Allan Edwall, Toivo Pawlo, Jan-Erik Lindqvist, Meta Velander, Anita Wall, Barbro Hiort af Ornäs, Lars Emanuelsson, Eric Gustafson, Lennart Svensson, Ulf Palme.
21.00 Aktuellt med TV-Nytt, väder, sportspegeln.
21.30 ca Sportspegeln.
22.00 Frågor till folkpartiet. Färg. Ordföranden Gunnar Helén och andra folkpartister utfrågas vid landsmötet i Göteborg.
22.30—22.35 TV-Nytt, väder.

TELEVISION 2

9.25 Stäm gitarren. Färg.
9.30 Bitte 1. Färg. Nybörjarkurs i tyska.
9.40 Spela gitarr med Uffe och Tabbe. Färg.
10.00 Bröderna Malm. Färg. Manus: Svante Foerster och Björn Lindroth. Del 2. Sylvia. Repris.
10.40—11.05 Om bibliotek. Förskoleprogram.
14.00 Almarna till exempel — en hundraårig historia av och med Fria Teatern.
Medverkande — Fria Teatern: Cecilia Carlsson, Håkan Jonsson, Jörgen Lantz, Anders Linder, Anna Roll, Birgitta Sundberg, Clas Tollin.
14.45 ca Almdebatt. Gary Engman (programledare), Gunnar af Klintberg (Alternativ Stad) och Knut Olsson (Stockholms stadsfullmäktige) samtalar kring pjäsen, händelserna i Kungsträdgården i maj 1971 och kommunal demokrati i största allmänhet.
15.05 Bordtennis — finalerna i Scandinavian Open Championship (SOC) i Borås. Bengt Grive.
17.00 Mocambique. Färg. Lennart Malmer och Ingela Romare om hur människor i Mocambique arbetar för att få sin frihet.
17.25 TV-Nytt, väder.
17.30 Babar den lilla elefanten. Färg.
17.35 Mathjulet. Färg. Gösta Ekman och Gabrielle Karlsén.
18.00 Niklas och Figuren. Färg. 4. Niklas och Figuren kommer till Mystiska Byn och träffar Hundens mamma.
18.30 Pop -72 med popgruppen East of Eden. Färg.
19.00 Knuff.
19.30 Rapport med TV-Nytt, väder, sport.
20.10 Nygammalt. Färg. Bosse Larsson bjuder på kända tongångar tillsammans med Bröderna Lindqvist
21.00 Utsugning eller u-hjälp, färg. Frank Hirschfeldt, Åke Ortmark och fotografen Björn Bondeson granskar utländsk företagsamhet i Costa Rica, Brasilien och Mexiko.
21.45 TV-nytt, väder.
21.50—22.20 Musik med Freskkvartetten. Färg. I det andra programmet med Freskkvartetten får vi träffa dem i en studioinspelning där de spelar Sjostakovitj Stråkkvartett op. 49 nr 1 och Schuberts Kvartettsats i c-moll.

TV Måndag

Skol-TV:
9.05—9.15 Switch on! 13. Lågstadiet.
9.20—9.40 1800-talslitteratur. 2. En bild av Strindberg. Gymnasiet.
11.00—11.10 Bitte 1. Färg. Nybörjarkurs i tyska för vuxna.
Skol-TV:
13.10—13.30 Sexualkunskap. Hormoner. Gymnasiet.
16.30—16.45 Dick och katten. Färg. Engelsk tecknad folksaga.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Follyfoot. Färg. 9. Hästen i skjulet.
18.30 Ikväll. Färg. Mötesplats för varjehanda.
19.30 Nobelpriset i kemi. Färg. Möte med Christian B. Anfinsen, National Institutes of Health, Bethesda, Marylunda, Stanford Moore, Rockefeller University, N.Y. och William H. Stein, Rockefeller University, N.Y.
19.50 Rysk pianomusik. Skrjabins Preludier op. 11 och 15 spelas av Giuliana Markova.
20.00 Dela lika — TV-serie av Carin Mannheimer om en fabrik där människorna ordnar sitt arbete på ett annorlunda sätt.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 Vem får sota för röken? Färg. Reportage om den miljöstrid som utbrutit i Vargön i Västergötland, där röken från smältverkets skorstenar förmörkat luften i decennier. Nu vill industrin expandera — men många i samhället protesterar.
22.10—22.15 TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Babar den lilla elefanten. Färg.
17.35 Det var en gång en sommar. Färg. Filmberättelse av Tomas och Yeng Löfdahl om vad som finns att se i naturen. Första delen.
18.00 Indianer och vita 1972. Färg. 3. Arhuaco.
18.30 Skrattkammaren. 5. En gång till.
18.50 Ställ upp. Färg. TV 2:s talangjakt landet runt. Ikväll: Östergötland. Programledare: Hansi Schwarz.
19.20—19.30 Sydnytt. Västnytt. Mittnytt.
19.20 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Våra massmedier. I massmediernas våld.
20.30 Godisarna. Färg. Engelsk komikerserie med Tim Brooke-Taylor, Graeme Garden och Bill Oddie.
21.00 Exploatering eller utveckling? Färg. En utfrågning om Sveriges roll i Latinamerika. Medverkande: Industriminister Rune Johansson och en representant för det svenska näringslivet.
21.45 TV-nytt, väder.
21.50 Kvällsöppet. Färg. Gary Engman med gäster.

TV Tisdag

Skol-TV:
9.20—9.40 I vår kommun. Mellanstadiet.
10.00—10.10 Switch on! 13. Lågstadiet.
Förskoleprogram:
10.30—10.55 Om — fiskar, båtar och fåglar.
11.30 Våra massmedier. I massmediernas våld.
Skol-TV:
12.00—12.20 Människan och naturen. 4. Stadens djur förr och nu. Mellanstadiet.
12.45—13.05 USA. Färg. 2. Ingen ska få spotta på mig. Högstadiet. Textat.
13.35—13.55 Liv under mikroskop 1. Högstadiet.
Förskoleprogram:
14.30—14.55 Om — fiskar, båtar och fåglar.
16.30—16.50 Herr Barbalander funderar. Färg.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Hajk. Färg. Vi svarar på frågor. Bengt Alsterlind.
18.30 Ikväll. Färg. Mötesplats för varjehanda.
19.30 Ronden: Kraft åt lama händer. Färg. Vid Centrallasarettet i Jönköping bedrivs ett för landet unikt utvecklingsarbete av tekniska hjälpmedel för svårt handikappade.
Inför årets medicinska riksstämma, där huvudmötet bär rubriken Rökning och hälsa, pejlar Claes Wirsén läget på rökfronten inom medicinarutbildningen.
20.10 Önskereprisen. Färg. Sven Lindahl visar vad tittarna väljer.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 Varför inte sjövägen? Färg. Ett reportage om kustsjöfart, ett transportalternativ som märkligt ofta glöms bort i Sverige.
22.05 Utflykt till stranden av en sjö. Färg. Absurd musikteater och några nya sånger av popgruppen Blå Tåget.
22.30—22.35 TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Babar den lilla elefanten. Färg.
17.35 Det var en gång en sommar. Färg. Andra delen.
18.00 Bitte 1. Färg. Nybörjarkurs i tyska.
18.10 Spela gitarr med Uffe och Tabbe. Färg.
18.30 Golden Silents. 6. Det kvinnliga släktet.
18.50 Ränderna går aldrig ur. Färg. Japanskt program om olika sorters getingar.
19.20—19.30 Sydnytt. Västnytt. Mittnytt.
19.20 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Skratt i paradiset — engelsk film från 1951. Regi: Mari Zampi.
21.35 Bakom rubrikerna. Från veckopressens underbara värld.
22.15 Kvällsöppet. Färg. Gary Engman med gäster.
22.55—23.05 TV-nytt, väder, sport.

TV Onsdag

Skol-TV:
8.30—8.50 Socialkunskap — när nöden är som störst. 4. Alderdomshemmet. Gymnasiet.
12.20—12.40 I Frankrike. Mellanstadiet.
13.10—13.30 Föda, kläder och bostäder. 2. Bo i samhem eller sorthem. Mellanstadiet.
16.30—16.45 Colargoi. Färg. 12. Mot nordpolen.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Pan Tau. Färg. 1. Claudia i slottet.
18.30 Ikväll. Färg. Mötesplats för varjehanda.
19.30 Världen i fokus. Färg. Ett dygn med polisen i våldets New York.
20.00 Sjung ut! Eric Forsgren kåserar om olika sångstilar.
20.40 Herrarna i hagen med Sune Mangs och Jarl Borssén. Färg.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 I det blå. Färg. Om en ung man som blir kär i dottern till borgesmästaren i en sydfransk stad.
I rollerna: Dominique Rollin, Laurence Imbert, Jean Pignol, Ardisson.
23.00—23.05 TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Babar den lilla elefanten. Färg.
17.35 Det var en gång en sommar. Färg. Tredje delen.
18.00 Ljusnan. Om opinioner och stämningar kring fyra planerade kraftverksbyggen.
18.30 Svindlande affärer. Äventyrsserie i internationell miljö med Gladys Cooper, David Niven, Charles Boyer, Gig Young och Robert Coote.
19.20—19.30 Sydnytt. Västnytt. Mittnytt.
19.20 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Rävspel. Färg. Serie i tre delar av Bosse Andersson och Göran Holmberg. Regi: Jackie Söderman.
Rävspel skildrar maktkamp och mörkläggning när en miljöfarlig industri skall förläggas till västkusten.
20.45 Vad säger doktorn? "Med ljuset genom kroppen". Professor Folke Knutsson, en av våra pionjärer inom röntgendiagnostiken förklarar begrepp som luftskalle och färgskalle. Värd är Gerd Almgren
20.55 Anslagstavlan. Färg.
21.00 Direkt onsdag. Färg.
21.35 Kvällsöppet. Färg. Gary Engman med gäster.
22.15—22.30 TV-nytt, väder, sport.

TV Torsdag

Skol-TV:
9.45—10.00 Was gibt's? 1. Högstadiet.
16.30—16.40 Bilder från förr. På farfarsfars tid.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Ventilen. Öppen för allt och alla.
18.30 Julkalendern: Barnen i höjden. Färg. Underverk händer knappast nu för tiden, men på gården framför 24-våningshuset Höjden hittar Snucke, 7, en fantastisk stjärna, som får de mest underliga saker att hända i fortsättningen.
18.50 Ikväll. Färg. Mötesplats för varjehanda.
19.30 Presskonferens. Färg.
20.00 Nobelpriset i medicin. Färg. Möte med Gerald M. Edelman, Rockefeller University, N.Y., och Rodney R. Porter, University of Oxford.
20.20 På hal is. Färg. Skridskostjärnor och clowner i en föreställning från konstisbanan Oaklands Coliseum Arena i Kalifornien.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 Under samma tak. Färg. 9. Edith får ett juryuppdrag.
I rollerna: Carroll O'Connor, Jean Stapleton, Sally Struthers, Rob Reiner.
22.00 TV-nytt, väder.
22.05 Nationalekonomi II. 14. Tullar och tullpolitik.
22.25—22.45 Nationalekonomi II. 15. Kapital utan gränser.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Babar den lilla elefanten. Färg.
17.35 Det var en gång en sommar. Färg. Fjärde delen.
18.00 Ekseption — musikgrupp från Holland. Färg.
18.30 Stollar med stålar. Färg.
18.55 Gomidda. Färg. Hatte Furuhagen och matroade gäster runt spisen.
19.20—19.30 Sydnytt. Västnytt. Mittnytt.
19.20 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Onedin-linjen. Färg. 9. Farlig last.
20.50 Titta på tvåan. Färg.
21.00 Insändaren. Textat.
21.30 Kvällsöppet. Färg. Gary Engman med gäster.
22.10 Sportnytt.
22.30—22.35 TV-nytt, väder.